

NIEUWS OMMOORD

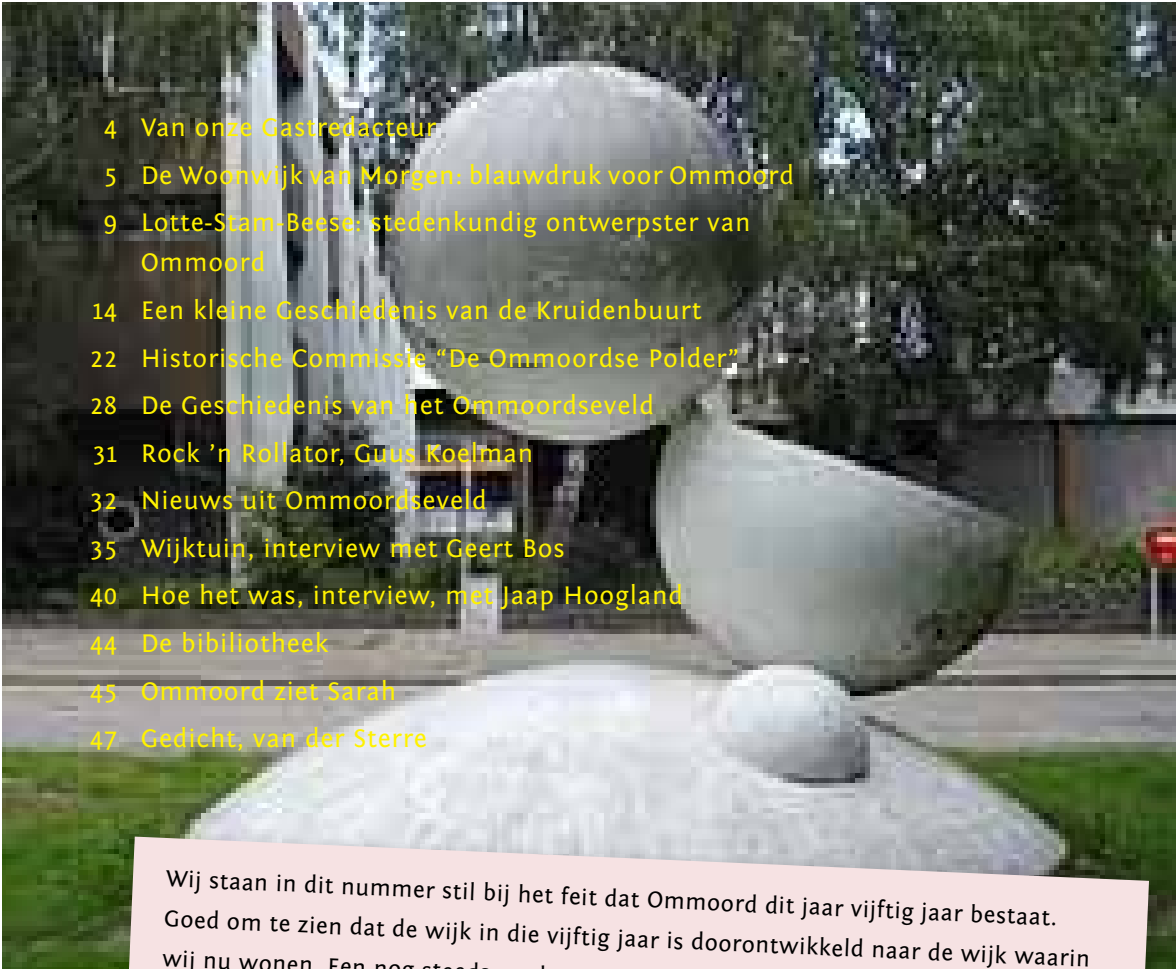
AAN
DE
BEWONER(S)
VAN DIT
ADRES

bewonersorganisatie ommoord
van, voor en door bewoners

Dubbele uitgave 3^e en 4^e kwartaal 2015

nieuws ommoord 12 NAJAAR 2015

-
- 4 Van onze Gastredacteur
 - 5 De Woonwijk van Morgen: blauwdruk voor Ommoord
 - 9 Lotte-Stam-Beese: stedenkundig ontwerpster van Ommoord
 - 14 Een kleine Geschiedenis van de Kruidenbuurt
 - 22 Historische Commissie "De Ommoordse Polder"
 - 28 De Geschiedenis van het Ommoordseveld
 - 31 Rock 'n Rollator, Guus Koelman
 - 32 Nieuws uit Ommoordseveld
 - 35 Wijk tuin, interview met Geert Bos
 - 40 Hoe het was, interview, met Jaap Hoogland
 - 44 De bibliotheek
 - 45 Ommoord ziet Sarah
 - 47 Gedicht, van der Sterre

Wij staan in dit nummer stil bij het feit dat Ommoord dit jaar vijftig jaar bestaat. Goed om te zien dat de wijk in die vijftig jaar is doorontwikkeld naar de wijk waarin wij nu wonen. Een nog steeds moderne woonwijk met alle nodige voorzieningen waarin het goed leven is. Een wijk met een bijzondere opzet bovendien die verder nergens in Nederland bestaat wegens het unieke door de stedenbouwkundige Lotte Stam Beese ontworpen open en groene karakter. Met zo'n 13.000 woningen en circa 25.000 inwoners en qua oppervlakte een van de grootste wijken van Rotterdam. Dat vraagt om een goed beheer en inzet van bewoners om de kwaliteit te bewaken en te behouden. Daarom is vrij snel door de toenmalige eerste bewoners een overleg gestart met alle instanties om betrokken te zijn bij de verdere opbouw en ontwikkeling, wat geleid heeft tot de oprichting van wat nu de Bewoners Organisatie Ommoord is. Een organisatie van bewoners die zich vrijwillig inzetten voor het behoud van een goede en leefbare woonomgeving. En dat is nodig want alleen bewoners kunnen ervaren hoe het wonen is en wat er mogelijk moet of kan worden verbeterd, en kunnen dat op deze wijze als BOO communiceren met alle instanties, met vaak goede resultaten. In deze speciale uitgave ziet u veel over de geschiedenis en opbouw van de wijk en wij wensen u daarbij veel leesplezier en hopen dat u nog lang en prettig in Ommoord zult wonen.

Fons Tacq, voorzitter Bewoners Organisatie Ommoord.

OMMOORD ZIET SARAH

BESTE LEZERS,

Inderdaad de wijk Ommoord bestaat vijftig jaar. In 1965 werd de eerste paal geslagen voor een geheel nieuwe woonwijk. Een wijk die zich moest gaan ontwikkelen tot een plezierige en vooral groene woonomgeving grenzend aan het oeroude Hollandse polderlandschap en de Rotte waaraan Rotterdam zijn naam ontleent. Na vijftig jaar kunnen wij, denk ik, concluderen dat het een uniek woongebied is geworden waarin alle voorzieningen aanwezig zijn en het buiten wonen toch als speerpunt is gebleven. Ommoord een wijk met alle voordelen qua bereikbaarheid en woonplezier waarbij de polder met zijn diversiteit flora en fauna nooit ver weg is.

BOO bestaat nog geen vijftig jaar maar is toch al in de beginjaren van Ommoord opgericht en nog steeds erg actief op vele gebieden. Volledig gerund door allemaal vrijwilligers die actief zijn in diverse werkgroepen en als doel hebben Ommoord gezellig en leefbaar te houden. Dat laatste staat in een deel van Ommoord onder druk door de plannen voor de aanleg van de A16/A13. Wij blijven ons inzetten voor alle bewoners van Ommoord.

In deze uitgave diverse artikelen over vijftig jaar Ommoord en bijdragen van vele in Ommoord actief zijnde verenigingen en instellingen.

Nico Nekeman, hoofdredacteur Nieuws Ommoord

Colofon

Nieuws Ommoord is een uitgave van
Bewonersorganisatie Ommoord en mede mogelijk
gemaakt door subsidie van de Gemeente Rotterdam,
adverteerders en bijdrage van bewoners uit
Ommoord.

Redactie

Nico Nekeman *Hoofdredacteur*
Marie-José van den Oever *Eindredactie*
(oever1@planet.nl)
Truus Kwaadsteniet *Redacteur*
Fotografie Boo *Hans Pasma*

Bijdrage:

Historische commissie Ommoord
Jaques Borger
Hanneke oosterhof
Onno de Wit
Wim Heistek
Anton Roeloffzen
Mary Gerritse, Ommoordse veld

optima
GRAFISCHE COMMUNICATIE

Concept, Ontwerp en Drukwerk Optima Grafische
Communicatie www.ogc.nl

Bestuur Bewoners Organisatie Ommoord

Fons Tacq *Voorzitter*
Jan Kluiters *Secretaris*
Robert Aalbers *Penningmeester – Opzoemer team*
Philip Eijssman *Buitenruimte*
Aad Tetteroo *SAR*
Koos van der Burg *Infopunt*
Nico Nekeman *Hoofdredacteur*
Marie-José van den Oever *Eindredacteur*

Adverteren

Wilt u ook adverteren in dit magazine?
Neem contact op met BOO Ommoord
voor advertentiepreizen en informatie.

Redactieadres BOO

Stresemannplaats 8, 3068 JL Rotterdam
T 010 420 65 76
info@boo.nl www.boo.nl

VAN ONZE GASTREDACTEUR

Het is in Nederland goed gebruik om vooral aandacht te besteden aan zaken die NIET goed gaan. Alleen al daarom is het zo verheugend dat u, als lezer van Nieuws Ommoord, nu een dubbeldik themanummer in handen heeft over een succesverhaal. Want de wijk Ommoord is een succesverhaal. Vijftig jaar na dato is Ommoord nog steeds een van de meest gewilde woonwijken van Rotterdam. Dat is een prestatie waar u als bewoner van Ommoord best trots op kunt zijn. Het zijn immers de bewoners die voor een belangrijk deel de wijk maken.

In dit nummer van Nieuws Ommoord vindt u nog meer redenen om trots te zijn op uw wijk. Het gaat dan om de geschiedenis en bijzondere stedenbouwkundige kwaliteiten van Ommoord,

om de natuurervaringen die u dicht bij huis kunt opdoen, om het genot van de nabijheid van de veenrivier de Rotte, om het wonen in hechte buurten in een polderstad, en om de vele mogelijkheden in Ommoord voor cultuur, sport & recreatie.

Het feest en de manifestatie Ommoord ziet Sarah bieden wat mij betreft veel kansen voor een (hernieuwde) kennismaking met alles wat Ommoord heeft te bieden. Ik hoop dat u in staat bent om, samen met de enthousiaste organisatoren van dit jubileum, tijdens een van de vele gelegenheden, het glas te heffen. Op Ommoord én de komende vijftig jaar!

Dr. Onno de Wit Gastredacteur Nieuws Ommoord

Op 29 december 1965 werd de eerste paal geslagen voor de wijk Ommoord. Dat wordt groots gevierd op en rond 12 september.

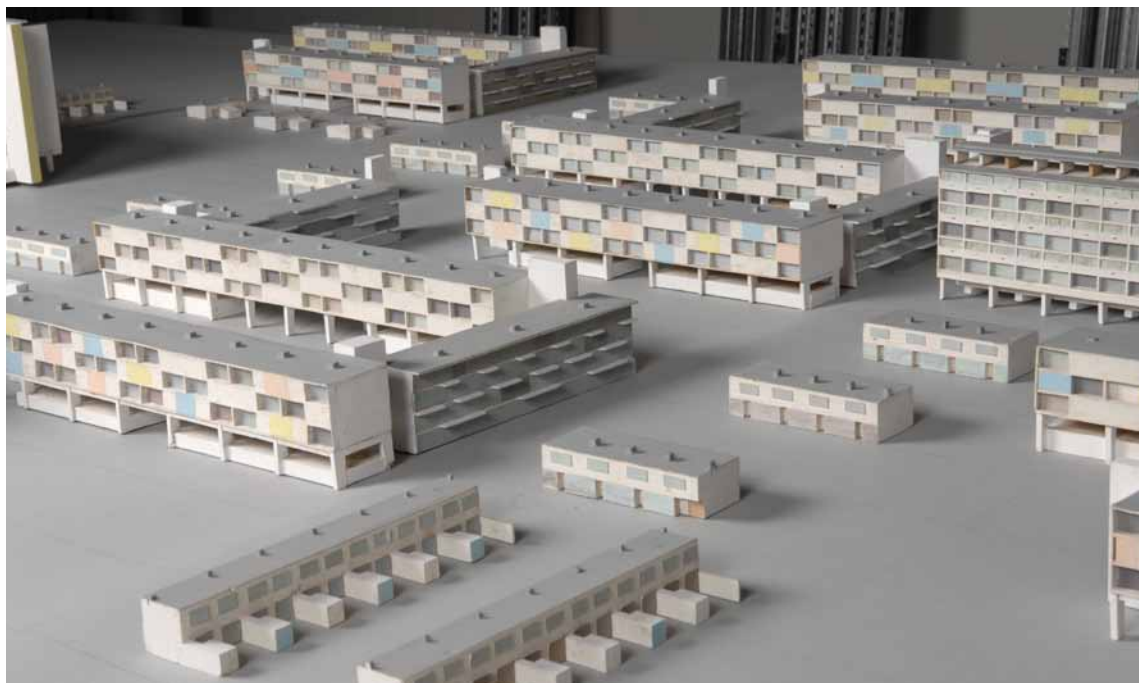
In de Open Hof aan de Hesseplaats 441, 3069 EA Rotterdam wordt door Historische Commissie "De Ommoordse Polder" een grote expositie gehouden over 50 jaar Ommoord.

Van 1 t/m 30 september zijn er in de winkel-etages en in de bibliotheek oude foto's te zien. Deze expositie wordt mede gehouden onder de vlag van Open Monumentendag 2015.

Verder vinden er allerlei activiteiten plaats in Ommoord. Onder de paraplu "Ommoord ziet Sarah" "Ommoord ziet Sarah" wordt mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de gebiedscommissie Prins Alexander.

Voor de volledige agenda en deelnemende organisaties zie: www.ommoordzietsarah.nl

Informatie over Ommoord krijgt u niet alleen via dit BOO boekje, regelmatig komt onze nieuwsbrief uit die u digitaal kunt ontvangen. Wilt u op de hoogte blijven en deze ontvangen meld u dan per e-mail aan bij: info@boo.nl t.a.v. Jan Kluiters secretaris.

DE WOONWIJK VAN MORGEN: BLAUWDruk VOOR OMMOORD

Jacques Börger

Voor stedenbouwkundigen moet het een heerlijk idee zijn: een vrijwel leeg gebied tot je beschikking krijgen waar je een nieuwe stad voor mag ontwerpen. Deze situatie kende Rotterdam in 1945. Niet alleen de binnenstad was een kale vlakte, maar ook rondom de stad lagen grote gebieden waar je van alles voor kon ontwerpen. In het Basisplan voor de Wederopbouw uit 1946 had de binnenstad een functionele opzet gekregen: het geheel was ingedeeld in gebieden voor werken en voor winkelen, toegankelijk via een uitgebreid verkeersplan. Voor het nieuwe wonen in een stad die een groot tekort aan woningen had, keken de stedenbouwers en bestuurders naar de polders op

Zuid, waar Pendrecht, Zuidwijk, IJsselmonde en Lombardije zouden verrijzen, maar ook naar het noordoosten waar nog een groot ongerept gebied lag.

Zonlicht

De stedenbouwers en architecten die het direct na de oorlog voor het zeggen kregen, behoorden tot de groep die zich De Opbouw noemde en zij waren bezig de principes van Het Nieuwe Bouwen in Rotterdam toe te passen. Architecten die zich aansloten bij Het Nieuwe Bouwen zagen de grootstad als de plek waar in de nabije toekomst de meeste mensen zouden komen te wonen en

zij zochten naar een manier van bouwen die het leven in de industriële grote steden zo aangenaam mogelijk moest maken. Uitgangspunt voor de groep, die al in 1920 was opgericht, was dat voor alle inwoners van de stad een minimum aan woon- en leef voorzieningen gegarandeerd moest zijn. Dat betekende dat de huizen zoals die voor de oorlog in de binnenstad van Rotterdam hadden gestaan, niet volstonden als fatsoenlijke bewoning. Volgens de groep was het eigenlijk niet mogelijk om minimaal woongenot te creëren in het centrum van een stad. Want mensen moesten zonlicht binnenkrijgen in hun huis, het huis moest kunnen luchten en goed ruimtelijk ingedeeld zijn. Een uitgebreide groenvoorziening in de buurt was noodzakelijk. Het wonen moest dus gepland worden in de buitengebieden van de stad. En daar beschikte Rotterdam over, in ruime mate.

De stedenbouwkundigen en architecten wilden de nieuwe woonwijken die gebouwd moesten worden in Rotterdam, inrichten volgens de principes van dit Nieuwe Bouwen. Dat betekende dat een wijk vanuit een totaalvisie opgezet werd waarin wonen, verkeer en (groen)voorzieningen efficiënt geïntegreerd waren. De woningen moesten gebouwd worden vanuit een standaardaanpak voor eengezinswoningen, etagewoningen en flats, en voor de lengte en plaatsing van de woonblokken. Later werd deze aanpak de pre-fabbouw genoemd. Moderne materialen moesten worden ingezet, de totale ruimtelijke indeling werd goed uitgekend en de huisvesting in de wijken op grootschalige manier georganiseerd. Kortom, de woonwijk van morgen zou als zelfvoorzienend stadsdeel voor honderd procent uitgedacht en gemaakt worden. Dat stond haaks op de stedelijke opbouw tot midden 19de eeuw die meer organisch en aanvoegend tot stand was gekomen zeker ook op de stedenbouw rond de eeuwwisseling toen de industrialisering en uitbreiding van de haven in Rotterdam voor een

ongekende bevolkingsgroei zorgden en particuliere ondernemers in hoog tempo en zo goedkoop mogelijk zonder enig oog voor woongenot, hele 'arbeiderswijken' neerzetten.

E '55

In 1953 was de ergste nood opgeheven. De wederopbouw van de binnenstad toonde zichtbare resultaten zoals de Lijnbaan en het Groothandelsgebouw. En op Zuid gingen de eerste palen de grond in voor de bouw van Pendrecht en Zuidwijk. Het gemeentebestuur van Rotterdam besloot om na de succesvolle manifestatie Rotterdam Ahoy' in 1950, in 1955 opnieuw een manifestatie te houden om de successen van de herrijzenis na de oorlog te vieren. Die manifestatie zou niet alleen de behaalde resultaten als hoofdthema hebben, maar ook de weg naar de toekomst moeten tonen. De combinatie van resultaat en weg naar de toekomst kreeg een naam:

Energie '55. Het doel van deze manifestatie werd als volgt omschreven: 'Ons eigen volk en de wereld te tonen, wat de energie van de Nederlanders in de tien jaren na 1945 tot stand heeft gebracht, zulks in weerwil van de beproevingen van de wereldoorlog en de tegenslagen van de watersnood' en verder 'de betekenis te laten zien van het wetenschappelijk spoorwerk, het onderwijs, de vakopleiding en de voorlichting op velerlei terrein, die nieuwe kansen en perspectieven openen voor Nederlandse energie'. Maar zeker ook een doelstelling van de manifestatie was 'de jeugd een inspirerend voorbeeld te geven'. De opzet van de manifestatie zou mede in handen liggen van het bureau van de architecten Van den Broek en Bakema die ook lid waren van de Opbouwgroep. De inrichting van E '55 was dan ook helemaal gedacht vanuit een totaalvisie waarin zelfs was opgenomen hoe de 'menselijke activiteit' op het tentoonstellingsterrein gestuurd kon worden. Er werd goed gekeken naar de schaalverhoudingen tussen het kerndeel van de tentoonstelling en de omringende elementen. Er werd onderzocht hoe het terrein volgens standaardelementen met bouwwerken gevuld kon worden. En ook beeldende kunst was geïntegreerd in het tentoonstellingsconcept.

Maquette

Het concept kreeg een verhaalstructuur met ook ruimtelijk een begin, een kern en een slot. De kern zou getoond worden in de grote Ahoyhallen en gaan over de thema's 'water, scheepvaart, bouwen en wonen'. Het gedeelte over wonen bestond uit twee uitzonderlijk grote maquettes. De een toonde het bouwen in het verleden, namelijk in het Oude Rome. De andere maquette kreeg de titel de Woonwijk van Morgen en toonde uiteraard het bouwen in de toekomst. Deze maquette was ontworpen naar een studieplan van de Opbouwgroep waaraan de architecten en

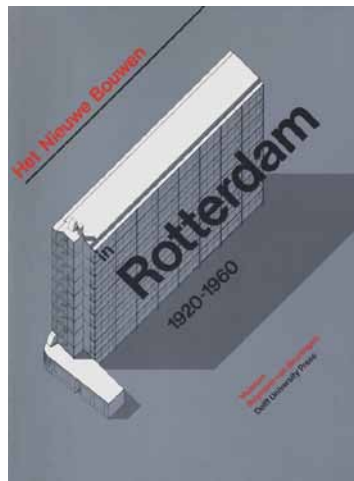
stedenbouwers Bakema, Groosman, Stam-Beese, Stokla en Wessing deelnamen. De maquette werd gemaakt door het Bouwcentrum Rotterdam onder leiding van maquettebouwer Karel Hofman. De Woonwijk van Morgen was niet gekoppeld aan een bepaalde locatie, maar mensen die later in de Alexanderpolder gingen wonen zouden veel overeenkomsten hebben kunnen ontdekken met hun woonwijk.

De maquette De Woonwijk van Morgen is na E'55 nog te zien geweest in Museum Boymans van Beuningen bij een expositie in 1982 en zal vanaf begin januari 2016 te zien zijn in de nieuwe opstelling van Museum Rotterdam in het Timmerhuis aan de Rodezand. Voordat we de maquette beter gaan bekijken, houden we een intermezzo over het verhaal van Rotterdam dat Museum Rotterdam begin volgend jaar gaat presenteren.

Museum Rotterdam

De nieuwe expositie wordt getoond in een deel van het Timmerhuis, ontworpen door O.M.A. (Office for Metropolitan Architecture), het architectenbureau van Rem Koolhaas. De plaats waar Museum Rotterdam terecht komt is bijzonder omdat daar het oude Timmerhuis aan de Meent en het nieuwe Timmerhuis aan het Rodezand elkaar ontmoeten, elkaar letterlijk raken. In die ruimte tussen oud en nieuw toont Museum Rotterdam het verhaal van de stad. Geïnspireerd door het Timmerhuis dat daar in de 15de eeuw voor het eerst gevestigd werd, laat het museum zien hoe de Rotterdammers steeds hun eigen stad aan het maken zijn, in het verleden, heden en voor de toekomst. De voorzijde van het museum is een immens groot glazen gordijn waardoor je het museum betreedt en dan vanuit de actuele stad die je net achter je laat terecht komt in datzelfde hedendaagse Rotterdam. Daar tonen mensen in Rotterdam hoe zij met zijn allen

die stad elke dag opnieuw aan het maken zijn. Vanuit dat verhaal over het heden komt de bezoeker terecht in de bijzonder vruchtbare voedingsbodem voor het heden, namelijk het verleden. Dat verhaal begint bij de eerste mensen die een stad met haven bouwden op de plek waar de Rotte uitmondt in de Merwe en loopt door tot aan de mensen die de haven tot ver in de Noordzee doortrekken en een stad met een on-Nederlandse skyline laten verrijzen. En vanuit die combinatie van heden en verleden gaat de bezoeker naar de wisselruimte over het Rotterdam van straks dat we bij de opening in 2016 laten beginnen met het verhaal van de wederopbouw. In dat verhaal neemt de maquette over de Woonwijk van Morgen een dominante plek in. Tijdens de manifestatie E'55 kregen de bezoekers de maquette niet goed te zien. Ze konden alleen via een smalle opening een glimp werpen op de nieuwe stad. Later, in 1982, werd de maquette wel goed zichtbaar tentoongesteld in Boymans van Beuningen. Dat was ter gelegenheid van de expositie 'Het Nieuwe Bouwen 1920 – 1960', maar dat was al een terugblik. In 1955 was de maquette een belofte die in alle opzichten goed paste bij die periode. De belofte bestond uit een grootschalige wijk die een mix toonde van eengezinswoningen, appartementen en flats, vooral veel hoogbouw. De maquette laat veel kleur in pasteltinten zien en gedetailleerd uitgewerkte wooncomplexen. Dat maakt de maquette zo'n mooi geheel om naar te kijken. Er is veel groen en blauw tussen de gebouwen aangebracht en, een grote verrassing, aan de rand van de wijk is een kolossaal voetbalstadion gesitueerd. Waarschijnlijk

bedoeld voor Sparta, in die tijd nog een club die in de hoogste regionen kon meespelen. De wijk was van alles voorzien, maar toch gaat, mede door de omvang van de maquette, ruim 80 m², de eenvormigheid domineren in het beeld. De kunstmatige, gemaakte stad doet anno nu een beetje denken aan een chip, waarvan je een groot aantal snel in reeks kunt maken.

Mensen

De Woonwijk van Morgen is ruim voorzien van wegen, doorvoerwegen, tussenstraten en doodlopende wegen. In die straten kon niet hard gereden worden en zou het dus voor kinderen veilig zijn om te spelen. En dat wijst op een element dat volledig ontbreekt in de maquette: mensen. Samen met de Technische Universiteit Delft, die de restauratie van de maquette voor zijn rekening neemt, hebben we onderzocht hoe groot op schaal een poppetje zou kunnen zijn als we mensen in de maquette willen neerzetten. En dan blijkt hoe grootschalig de Woonwijk van Morgen opgezet was. De mensen zijn nietig in deze leefomgeving. De kritiek op de aanpak van de Opbouw was dan ook dat zij een abstracte stad bedachten vanachter de tekentafel voor een abstracte mens. En daarom is de geschiedenis van Ommoord en omstreken zo interessant, want dan zie je hoe de concrete mensen van deze Woonwijk van Morgen het Ommoord van vandaag hebben gemaakt, waar veel mensen al een groot deel van hun leven een zeker woongenot kennen. Hoe mensen in heel Rotterdam hun stad bewoonbaar maken, toont de nieuwe expositie van Museum Rotterdam die in het weekend van 8 – 10 januari 2016 geopend wordt en waar de maquette van de Woonwijk van Morgen in volle omvang te zien zal zijn.

LOTTE STAM-BEESE: STEDENKUNDIG ONTWERPSTER VAN OMMOORD

Hanneke Oosterhof

Op 29 december 1965 slaat de Rotterdamse wethouder H. Bavinck de eerste paal in de grond van de stadswijk Ommoord: onderdeel van het Uitbreidingsplan Prins Alexanderpolder. De jaren ervoor is er hard gewerkt om de plannen, de financiën en de ontwerpen rond te krijgen. De van origine Duitse stedenbouwkundig architect Lotte Stam-Beese mag zich de ontwerpster van Ommoord noemen. Bijna dertig jaar is er aan de grootschalige wijk gebouwd. Stam-Beese, die in 1988 overlijdt, heeft die voltooiing nog net kunnen meemaken.

Voordat we ons verdiepen in de betrokkenheid van Lotte Stam-Beese met Rotterdam en met Ommoord in het bijzonder schetsen we een beeld van deze (vak)vrouw. Waar liggen haar roots? Waar en wat heeft ze gestudeerd? Wel werk heeft ze gedaan voordat ze zich verbindt aan Rotterdam? Wat is er bekend over haar persoonlijke leven?

De eerste vrouwelijke architectuurstudent aan het Bauhaus

Lotte Beese - voluit Charlotte Ida Anna - wordt geboren in 1903 en groeit op in de omgeving van de Duitse stad Breslau (nu Wrocław in Polen). Ze is de dochter van een rijksspoorwegambtenaar. In dit burgerlijke protestants-christelijke milieu is het niet vanzelfsprekend dat meisjes na de middelbare school gaan studeren. Toch lukt het haar, na verschillende baantjes te hebben gehad, haar ouders ervan te overtuigen dat een opleiding aan de progressieve kunstacademie het Bauhaus in Dessau voor haar de uitgelezen studie is.

Lotte Beese is de eerste vrouwelijke student die in 1928 de architectuuropleiding 'Neue Baulehre' aan het Bauhaus volgt. Docent en initiatiefnemer is de bekende Zwitserse architect Hannes Meyer die datzelfde jaar directeur van het Bauhaus wordt. Meyer ziet architectuur en bouwen als een

elementair proces. Zowel biologische, geestelijke en lichamelijke behoeften zijn bepalend voor de vormgeving van het wonen, dus het leven. De lessen van Meyer en zijn visie spreken Lotte Beese erg aan. Tot haar grote spijt moet ze echter haar studie voortijdig afbreken. De reden is dat ze een intieme relatie met de veertien jaar oudere en tevens gehuwde Meyer is aangegaan. Dat wordt niet getolereerd.

Foto Lotte rechts in Charkov 1932

Leerschool in Berlijn, Brno en de Sovjet-Unie

Door bemiddeling van Hannes Meyer krijgt Lotte Beese werk als 'Entwurfsarchitektin' bij bureaus in Berlijn en Brno in Tsjecho-Slowakije. In Brno wordt in 1931 haar zoon Peter geboren, van wie Meyer de vader is. Na de geboorte van haar zoon komt ze in deze stad niet meer aan het werk. Ze is actief bij de culturele organisatie Levà Fronta (Links Front) en lid van de communistische partij KSČ. Er komt echter een verbod op samenkomsten van deze partij. Omdat ze het woord voert bij een partijbijeenkomst, georganiseerd vanwege de viering van veertien jaar Sovjet-Unie, wordt er van haar een proces-verbaal opgemaakt. Voor haar is Tsjecho-Slowakije nu niet veilig meer.

Aan haar relatie met Hannes Meyer komt een eind. Meyer werkt inmiddels in Moskou, onder meer als hoogleraar aan de Staatshogeschool voor Bouwkunde en Architectuur. Ook Lotte Beese

ziet het werken als architect in de Sovjet-Unie als een aantrekkelijke optie. Ze treedt daarmee in het voetspoor van honderden andere westerse architecten, het merendeel uit Duitsland, die in het begin van de jaren dertig van de vorige eeuw naar Rusland trekken om mee te werken aan de bouw van de *sotsgorods* (socialistische steden). Lotte Beese weet in het voorjaar 1932 een aanstelling in Charkov in de Oekraïne te bemachtigen. Ze ontwerpt plattegronden voor *sotsgorod XT3*, een grote lineair ontworpen woonwijk bestemd voor de huisvesting van de werknemers en hun gezinnen van de vlakbij gelegen Kharkov Tractor Factory. In Charkov ontmoet zij bij toeval een oud-docent van het Bauhaus, de Nederlandse architect en ontwerper Mart Stam, die eveneens in de Sovjet-Unie werkt. Hij woont er met zijn vrouw Leni Lebeau en dochtertje Jetty. Het huwelijk tussen de twee loopt echter spaak. Lotte Beese en Mart Stam raken verliefd en besluiten samen op te trekken. In Moskou trouwen ze en werken onder meer aan projecten in Orsk in de Oeral. Najaar 1934 zijn ze gedwongen Rusland te verlaten. Ze weigeren namelijk een stad te bouwen in een onherbergzaam, door kopererts vergiftigd gebied bij het Balchasjmeer. De Stams vertrekken naar Nederland. Zo komt Lotte Beese in het land waar ze tot haar dood zal blijven wonen.

Ontwerpen en studeren in Amsterdam

In Amsterdam beginnen beiden het bureau *Stam en Beese architecten*. Het werkteerrein is breed: fotografie, reclame, inrichting van beurzen, winkelinterieurs, verbouw, nieuwbouw, woninginrichting en meubelontwerpen.

In navolging van haar man wordt Lotte lid van de Amsterdamse vereniging *De 8*, later gefuseerd met de Rotterdamse groep *De Opbouw*, waarbij stedenbouwers en architecten van Het Nieuwe Bouwen zijn aangesloten. Zij onderscheiden zich

door het ontwerpen in een vooral functionalistische vormgeving. Omdat ze geen diploma heeft voor architect besluit ze de architectuuropleiding te volgen aan het Voortgezet en Hoger Bouwkundonderricht (VHBO) in Amsterdam. In 1945 behaalt ze haar diploma. Het voorzien in eigen levensonderhoud wordt urgent als ze in 1943 scheidt van Mart Stam met

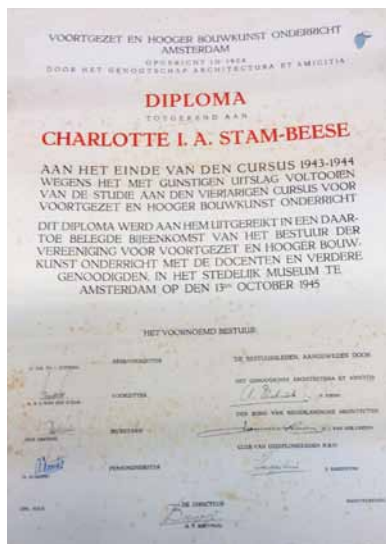

Foto Diploma voorgezet en Hoger Bouwkunst onderricht 1945

wie ze acht jaar eerder een dochter kreeg: Ariane. Ze vindt kortstondig werk als revisietekenaar op het architectenbureau van Merkelbach en Karsten. Haar collega-vrienden blijken haar goedgezind. Architect Van Tijen, haar docent aan het VHBO en tevens gemeenteraadslid voor de SDAP in Rotterdam, beveelt haar aan bij Van Traa, hoofd van het Adviesbureau Stadsplan Rotterdam (ASRO), die een stadsarchitect zoekt. Ook Boeyenga, directeur van het VHBO, doet een duit in het zakje. Dit leidt ertoe dat Lotte Stam-Beese - de achternaam van haar ex houdt zij aan - in september 1946 met haar kinderen naar Rotterdam verhuist en daar begint als gemeentelijk stedenbouwkundig architect. Acht jaar later promoveert ze tot hoofdarchitect.

De wederopbouw en uitbreiding van Rotterdam

Lotte Stam-Beese begint in Rotterdam in het jaar waarin een ambitieus plan op tafel komt: de wederopbouw en uitbreiding van de in 1940 verwoeste stad. Het concept van de 'wijkgedachte', waarin bewoners in overzichtelijke leefgemeenschappen wonen, speelt in Rotterdam een fundamentele rol. Impliciet gaat het hier om het werken aan een betere samenleving. Dit idealisme is haar uit het hart gegrepen. Het is eenzelfde idealisme als waarmee zij haar werk in de Sovjet-Unie is begonnen.

Haar eerste grote opdracht, samen met collega-architecten van de dienst Stadsontwikkeling en Wederopbouw, betreft de herinrichting van de Coolsingel. Dit ontwerp moet grondig worden herzien. Aanleiding is de voorkeur die De Bijenkorf, het beeldbepalende warenhuis dat aan de Coolsingel moet komen, heeft voor de Amerikaanse architect Marcel Breuer. Pikant detail is dat Breuer, toen hij docent meubelontwerpen was aan het Bauhaus, Beese heeft geweigerd in zijn meubelwerkplaats. Het vak acht hij niet geschikt voor vrouwen. Ze schijnt woedend te zijn geweest dat Breuer, die in zijn Bijenkorf-ontwerp samenwerkt met de Amsterdamse architect Elzas, medeplichtig is aan het niet accepteren van het ontwerp van haar en haar dienst.

Stam-Beese's voorliefde - en haar grote verdienste - is het ontwerpen van nieuwe woonwijken. Bij deze stedenbouwkundige ontwerpen gaat het erom dat de ontwerper de structuur en opbouw van de stad of wijk ontwerpt en gebouwen in contouren tekent, terwijl architecten de gebouwen nader ontwerpen en detailleren.

Haar eerste ontwerp voor een woonwijk is Kleinpolder in Overschie. Zij introduceert hier het bij etagewoningen gesitueerde 'woonpad', een voetpad in het groen, dat in verbinding staat met

een verkeersstraat. Kleinpolder kenmerkt zich door veel groen langs de woningen en in parken. Om een eentonig straatbeeld te voorkomen kiest de ontwerpster ervoor de bouwblokken vrij kort te houden en straten te laten afbuigen. Met dit laatste borduurt ze voort op de bestaande historische

Foto tuinpad kleinpolder Hoge Schiehof

dorpskern van Overschie.

Hierna volgt het ontwerp voor Pendrecht in Rotterdam Zuid dat ze in samenwerking met de architect Bakema en de socioloog Hovens Greve ontwikkelt. Zij tekent voor de eerste fase van de wijk en Bakema voor de tweede.

In Pendrecht wordt voor het eerst in Nederland de zogenoemde wooneenheid toegepast. In de wooneenheid is een mix van eengezins-, bejaarden- en etagewoningen bij elkaar geplaatst. Deze eenheid herhaalt zich en wordt daarmee, zoals dit in vakjargon heet, 'gestempeld.' Pendrecht krijgt internationale aandacht door de presentatie van de ontwerpen op het zevende congres van het Congrès Internationaux d'Architecture Moderne (CIAM), een Europees forum voor moderne architectuur en stedenbouw. Dit wordt in 1949 gehouden in Bergamo, Italië.

Van Stam-Beese is het idee van de tussenliggende pleinen in Pendrecht, gecreëerd om sociale interactie te stimuleren. De wijk wordt ontsloten door brede verkeerswegen die naar de city leiden.

De inwoners moeten zich niet alleen inwoner van Pendrecht voelen, maar evenzeer van Rotterdam. Na Stam-Beese's bijdrage aan ontwerpen voor wijken in de 'satellietstad' Hoogvliet waaronder Oudeland, Westpunt, Zalmplaat en Boomgaardshoek, komen de plannen voor de tot stadsdeel te ontwikkelen polder Prins Alexander op tafel. Stam-Beese, Hovens Greve, Bakema en de architecten Stolle en Groosman worden door directeur Van Traa aangewezen om hieraan te werken. Het negende CIAM-congres in Aix-en-Provence in 1953 biedt een podium voor discussie. Stam-Beese ontwerpt onderdelen van de wijk Het Lage land. Daarna legt ze zich toe op wat haar persoonlijke *masterpiece* gaat worden: de wijk Ommoord met een oppervlakte van 340 hectare en een gepland aantal woningen van 10.000.

Wonen op de grond onder de bomen of aan de horizon boven de bomen

Dat Ommoord een stadswijk met hoogbouw moet worden is voor Stam-Beese zonneklaar. In een vergadering van *De 8 en Opbouw* gewijd aan Alexanderpolder geeft zij Bakema lik op stuk als deze zegt de voorkeur te geven aan een proportioneel aandeel van laagbouw. Haar reactie is 'dat het met dit gekeutel nu eindelijk maar eens uit moet wezen.' De gemeente Rotterdam, in samenwerking met architecten van *De Opbouw*, besluiten tot een zogenaamde 'verticale woonbuurt' met relatief veel hoogbouw. Het percentage waarover instemming komt is veertig procent laagbouw tegenover zestig procent hoogbouw. Vanaf 1962 ontwerpt Stam-Beese een reeks van plannen voor Ommoord. De ontwerpster kiest voor een strikte scheiding tussen hoog- en laagbouw.

De hoogbouw komt in het middengebied van de wijk en de laagbouw in de periferie. Het ruime

Foto perspectief tekening Ommoord 1965

groengebied rond de hoogbouw is bedoeld als een grote gemeenschappelijke tuin die zonder afscheiding overgaat in het openbare groen waardoor 'wandelen, fietsen en spelen in het gehele middengebied mogelijk wordt.' De eengezinswoningen in laagbouw hebben hun eigen, begrensde tuinen. Door de grote afstand tussen hoog- en laagbouw kunnen de bewoners van de eengezinswoningen niet van bovenaf worden bespied. In het ontwerp ontbreekt bewust een groep etagewoningen met minder dan vijf woonlagen zoals in de andere woonwijken gebruikelijk is. Deze groep heeft volgens Stam-Beese hier geen aanvullende waarde, omdat er is gekozen voor 'wonen op de grond *onder* de bomen of aan de horizon *boven* de bomen.' De hoogbouw in het middengebied is opgedeeld in ensembles van zes flatgebouwen van tien en veertien verdiepingen en zes vierkante woontorens van twintig verdiepingen. Een aantal flats is opvallend van vorm omdat deze niet rechthoekig zijn maar 'geknikt'. Ook hiermee heeft de ontwerpster een speciale bedoeling. De 'knik', als toegevoegd ruimtelijk element, creëert met de andere hoge woonblokken een 'binnenruimte' uitgerust met speelplaatsen, wandelpaden en beplanting. De ontstane ruimte is hierdoor geen 'tussenruimte zonder meer.' Het kost haar overigens veel strijd om de afwijkende 'geknikte' vorm voor elkaar te

krijgen. De bouwkraan moet opnieuw worden ingesteld en daarmee zijn extra kosten gemoeid. Stam-Beese wil beslist geen lange rechte rijen van hoogbouwblokken bouwen. In haar ogen zijn dat 'klaagmuren'. Ze heeft de hoogbouw in drie grote eenheden opgesplitst met winkels en andere voorzieningen rondom een vervoerslijn. De bewoners weten dus zonder meer in welke van deze drie eenheden zij wonen.

Niet alles wat ze ontwerpt kan worden uitgevoerd. Zo is bijvoorbeeld de geplande metrolijn die ze in samenspraak met verkeersdeskundige ir. H. M. Goudappel schetst, financieel niet haalbaar. Op het tracé komt nu een snelbus. Ze betreurt dit vanwege het lawaai en de stank. Zoals bekend komt de metrolijn er in 1983 wel, maar niet ondergronds of verdiept. Bewoners van Ommoord voeren vanaf de jaren zeventig actie tegen deze constructie, tevergeefs.

In de volgende decennia breidt Ommoord zich verder uit. Onder meer komen er woontorens en flats bij volgens geheel nieuwe ontwerpen. Ondanks deze verdichting blijft de woonwijk ruimtelijk van opzet en een stadswijk in het groen.

In memoriam

Lotte Stam-Beese gaat in 1968 met pensioen. Ze blijft parttime nog vier jaar werken aan ontwerpen voor Rotterdam Oost / Capelle aan den IJssel. Daarna krijgt ze een rustiger leven en wijdt zich in haar dijkwoning in Krimpen aan den IJssel aan haar hobbies zoals tuinieren, gitaar spelen, weven, gedichten schrijven en fotograferen. Bevriend architect Wim Wissing schrijft bij haar overlijden een 'In memoriam' in het blad van de Bond van Stedebouwkundigen. Hij gedenkt haar als 'een actief kunstenaar, een superieur ontwerpster en een principiële stedenbouwkundige.' Het klinkt misschien wat hoogdravend. Maar teveel is er niet mee gezegd.

EEN KLEINE GESCHIEDENIS VAN DE KRUIDENBUURT

Onno de Wit

De Kruidenbuurt: de buurt in Rotterdam Ommoord tussen de President Rooseveltweg, Prins Alexanderlaan, Rijksweg A20 en de Capelseweg. De oorspronkelijke naam voor dit stukje Ommoord was Zwansnesse (naar de Zwanlansche Polder en de Nes Polder), maar die naam is nooit algemeen gebruikt.

Voorjaar 1986: bewoners die geïnterviewd worden door Hans Soeters voor het boek *Buurten in Rotterdam. Speurtocht door een wereldstad*, prijzen de Kruidenbuurt uitvoerig. Ze noemen en roemen de tuinen, de als wandellanen vermomde brede straten, de talloze speelplekken. Veel groen, veel verschillende struiken en bomen bezorgen de buurt een eigen sfeer. Het is hier zeer prettig toeven, zo wordt geconstateerd, ondanks het geraas van de A20. Duidelijk is dat Ommoord meer is dan een grote wijk met circa 25.000 inwoners, torenhoge flats, en drukke winkelcentra. Bijna twintig jaar later wordt dit positieve beeld van de Kruidenbuurt bevestigd: “Aan de overkant van de drukke President Rooseveltweg in de Kruidenbuurt gooit een visser z’n haak uit. Een vrouw baant zich onder de last van twee zware boodschappentassen een weg naar huis, waar de buurman voor de deur zijn auto staat te wassen. De wijk baadt in rust.” In 2015 bestaat Ommoord 50 jaar en bestaat de Kruidenbuurt 45 jaar. Dit artikel is een kleine geschiedenis van de Kruidenbuurt van binnenuit, met doorkijkjes naar

de ontwikkeling van de wijk en haar bewoners, de huizen en hun onderhoud, en het volkshuisvestelijke kader waarbinnen de huizen oorspronkelijk zijn gebouwd en verder zijn geëxploiteerd. Hoe is het deze buurt in de loop van de jaren vergaan? Al wekken de beschrijvingen in de inleiding van dit artikel wellicht een andere indruk: de Kruidenbuurt kent best een bewogen geschiedenis.

Doorzon en meander

De huurwoningen in de Kruidenbuurt, althans het deel dat in eigendom is van de oorspronkelijke exploitant, de Rotterdamse en Rooms-katholieke Bouwvereniging “Voor het Huisgezin”, worden tussen 1970 en 1972 gebouwd en telden en tellen vier verschillende typen. De complexen 12 en 13 bestaan uit 594 doorzonwoningen. Het gaat om ruime eengezinswoningen in het Balsemkruid, Beursjeskruid, Bitterkruid, Bolkruid, Christoffelkruid, Citroenkruid, Dennekruid, Ebbekruid, Egelkruid, Ganzekruid, Geelkruid, Gerardskruid, Goudkruid en Heidekruid. De

woningen worden in 1970 en 1971 gebouwd voor een prijs van ruim vijftigduizend euro, inclusief overheidssubsidie. Het gaat om woningen in het kader van de Woningwet, de wet die vanaf 1902 voorziet in financiële steun voor woningbouwverenigingen die fatsoenlijke huizen willen bouwen voor het volk. Van de 594 doorzonwoningen zijn 452 woningwetwoningen en 142 zogeheten premiewoningen. Complex 16 wordt in 1972 gebouwd en betreft 64 gelijkvloerse bejaarden- of seniorenwoningen aan het Goudkruid en bestaat uit flats met twee bouwlagen met een galerij langs de verdieping. Complex 17 verrijst in 1972 en omvat 26 drive-in woningen aan het Dennekruid: eengezinswoningen met op de begane grond een garage en in totaal vijf kamers. Ten slotte complex 18: 108 meanderwoningen, zo genoemd vanwege de knik in de woonkamer, en neergezet in 1973. Eenzelfde complex van 108 meanderwoningen richting Prins Alexanderlaan komt in exploitatie door het Gemeentelijk Woningbedrijf Rotterdam.

Sahara

De Kruidenbuurt is samen met de Grassenbuurt onderdeel van de tweede bouwfase van Ommoord. Rondom een kern van hoogbouwflats waarvan de bouw in december 1965 van start gaat, worden vanaf eind jaren zestig

tot diep in de jaren zeventig een groot aantal eengezinswoningen gebouwd. Voor lange tijd geldt Ommoord vanwege het alomtegenwoordige bouwzand als de “Rotterdamse Sahara”: 811.600 kubieke meter zand uit het Haringvliet. De huren in Ommoord zijn relatief hoog, zeker in vergelijking met de eerste nieuwbouwwijk in Rotterdam Oost, Het Lage Land. Huurders van een doorzonwoning in de Kruidenbuurt betalen bij de start een kleine 300 gulden. De meanderwoningen “doen” dan al circa 430 gulden, wat in Rotterdam voor dit type eengezinswoningen een unicum is. Huurders zijn vertegenwoordigers uit de wat hoger opgeleide middenklassen: leraren, (gemeentelijk) ambtenaren, boekhouders, PTT-ers, zelfstandigen, maar ook artsen en loodsen. Hoe dan ook “witteboorden”. Gegeven de dure huren verbaast het niet dat een aantal meanderwoningen na oplevering leeg blijft staan. Pas nadat het ministerie van Volkshuisvesting – het ging immers om Woningwetwoningen die gebouwd worden met Rijkssubsidie – toestemming verleent om in sommige gevallen af te zien van de norm van gezinnen met tenminste twee kinderen, en om ook huurders van buiten Rotterdam toe te laten, lukt het om de woningen te verhuren. Het Vrije Volk, een democratisch-socialistisch dagblad, concludeert 14 augustus 1972: “... met zulke dure huizen als er nu in de Kruidenbuurt zijn bijgekomen, kan Volkshuisvesting niet al te kieskeurig meer zijn.” De relatief hoge huur wordt gecompenseerd door toegenomen woongenot: het ging in de Kruidenbuurt om relatief grote woningen waarvan de inrichting in ieder geval voor die tijd als behoorlijk luxe wordt ervaren. Niet alleen in de Kruidenbuurt maar ook in Ommoord als nieuwbouwwijk vestigen zich veel jonge gezinnen, er worden veel kinderen geboren. Dat schept natuurlijk

een band tussen de bewoners. Tegelijkertijd delen de bewoners ook diverse ongemakken: pas in 1971 krijgt Ommoord een rechtstreekse busverbinding met het centrum van Rotterdam, en veel (winkel)voorzieningen zijn er in eerste instantie niet. De eerste paal voor het winkelcentrum Hesseplaats wordt op 14 oktober 1969 geslagen. Naarmate Ommoord meer en meer gestalte krijgt, ontstaan ook protesten tegen de hoge huren. De huurdersvereniging Ommoord wordt in 1969 opgericht om fouten die tijdens de bouw gemaakt worden, te corrigeren. Verhuurders blijken bovendien ook niet altijd even goed om te kunnen gaan met mondige huurders. Telt de vereniging in 1973 al circa tweeduizend leden, met het tienjarig jubileum is dat aantal tot liefst 3500 leden gestegen. Tijdens drukbezochte bijeenkomsten worden regelmatig protestmaatregelen tegen de hoge huren en huurstijgingen aangekondigd. Van meet af aan is daarmee duidelijk dat de bewoners van Ommoord niet over zich heen laten lopen.

Metro

Ook de protesten vanaf het midden van de jaren zeventig tegen een bovengrondse metro zijn daarvan een voorbeeld.

Daar stonden overigens ook veel positieve initiatieven tegenover: de komst rond 1972 van korfbalvereniging WION naar de Max Planckplaats en de aanleg van twee voetbalvelden bij het Heidekruid door het latere F.C. Ommoord.

De actie tegen een bovengrondse metro is ook een van de speerpunten van de Werkgroep Kruidenbuurt, die in september 1975 wordt

opgericht. In 1976 dient de werkgroep een bezwaarschrift in tegen het bestemmingsplan waarop de (bovengrondse) metro staat ingetekend.

Algemene doelstelling van de werkgroep is het bevorderen van nauwere betrekkingen tussen de buurtbewoners onderling, bijvoorbeeld door het organiseren van babysit en burenhulp, en het lobbyen voor meer voorzieningen in de buurt bij de deelraad Prins Alexander. Zo is er de wens om te komen tot een buurthuis, en maakt de werkgroep zich sterk voor een kinderstuif, in twee lokalen van de kleuterschool het Kruieltjeskruid: een noodgebouw aan het Barbarakruid. De scholieren in de Kruidenbuurt wensen vooral een plek om te kunnen tafeltennissen. Wanneer al in 1977-1978 de wijk opnieuw bestraat moet worden, wordt er bij de meanderwoningen rekening gehouden met de inrichting van woonerven: de brede straten in de Kruidenbuurt blijken in praktijk helaas ook uitnodigend op snelheidsduivels te werken. Zo boekt de Werkgroep Kruidenbuurt een aantal successen. Helaas geldt dat niet voor de protesten tegen de metro: die rijdt vanaf mei 1983 gewoon bovengronds langs de Kruidenbuurt

richting Binnenhof. Op 19 april 1984 opent het traject tussen metrostation Graskruid en station De Tochten in Zevenkamp. Door schade en schande wijs geworden, rust de RET de gelijkvloerse kruisingen in toenemende mate uit met allerlei waarschuwingssignalen, om in 1999 over te gaan tot het plaatsen van overwegbomen. Naar alle waarschijnlijkheid ontwikkelt de Werkgroep Kruidenbuurt zich in de jaren tachtig tot de Bewonerscommissie Kruidenbuurt, gefaciliteerd door Bouwvereniging "Voor het Huisgezin". Het bewaard gebleven archief van de commissie geeft daar geen definitief uitsluitsel over. Duidelijk is wel dat in 1987 een voltallige commissie opstapt en dat in november 1988 een nieuwe commissie wordt opgericht, onder voorzitterschap van de heer Huissoon. De doorzonwoningen zijn dan bijna twintig jaar oud en een steeds terugkerende thema van deze en volgende commissies vormt dan ook de in toenemende mate gedateerde inrichting van de woningen, in relatie tot de relatief hoge huren. Wordt er in de jaren 1989 en 1990 druk gesproken over een betere inbraakpreventie en verlichting in de 's avonds pikdonkere achterpaden (beide zaken worden overigens pas veel later gerealiseerd), vanaf 1990 staan de plannen voor groot onderhoud aan de woningen centraal. Er is dan al twintig jaar niet of nauwelijks in de woningen geïnvesteerd. Dat die plannen de gemoederen bezighouden, staat vast: op 13 januari 1992 trekt de jaarlijkse ledenvergadering van de bewonerscommissie ruim vierhonderd bewoners! Uiteindelijk start het groot onderhoudsplan op 24 februari 1993, om uiteindelijk in 1995. Bijzonder is dat het hier gaat om een van de grote naoorlogse renovaties zonder dat daar Rijkssubsidie aan te pas komt: "Voor het Huisgezin" steekt 44.000 gulden in elke woning. Het groot onderhoud

OMMOORD

Groot onderhoud 594 woningen Kruidenbuurt

In samenwerking met architectenbureau Van Straalen uit Zeist en een bewonersvertegenwoordiging is een groot onderhoudsplan ontwikkeld. Hoofdactiviteiten zijn kozijnvervanging en plaatsing van combiketels. Na onderhandelingen met aannemingsbedrijf Breijer uit Rotterdam en installatiebedrijf Mampacy uit Dordrecht werd overeenstemming bereikt en kon in het vierde kwartaal opdracht worden verstrekt. De werkzaamheden zullen vanaf begin 1993 tot het derde kwartaal van 1994 plaatsvinden.

Groot onderhoud 594 woningen Kruidenbuurt

voorziet onder andere in het plaatsen van een combiketel op zolder ter vervanging van de moederhaard in de woonkamer en de geiser in de keuken, het aanpassen van de doucheruimte met het ouderwetse lavet, de plaatsing van een nieuw keukenblok, het aanbrengen van nieuwe kunststof kozijnen, nieuw hang en sluitwerk, en het aanbrengen van een moderne wasmachineaansluiting in de badkamer. Het jaarverslag uit 1995 van de inmiddels in Woongood Rotterdam omgedoopte woningbouwvereniging meldt: "De bewoners is bovendien de mogelijkheid geboden om tegen een geringe huurverhoging een duoblok met spaarreservoir en modern schakelmateriaal te krijgen. Bij mutaties, wanneer de woningen worden geharmoniseerd, worden deze laatste twee keuzemogelijkheden standaard aangebracht, omdat dit behoort tot het uitrustingsniveau van een woning in de prijsklasse rond de f 1100,-."

BEWONERSCOMMISSIE KRUIDENBUURT

WIJ STELLEN ONS VOOR AAN NIEUWE EN OUDE BEWONERS!

U bent een nieuwe bewoner of al jaren woonachtig in de Kruidenbuurt? In beide gevallen is de Bewonerscommissie Kruidenbuurt blij met u en hopen wij dat u met veel plezier in uw woning woont. In de Kruidenbuurt is het doorgaans prettig wonen. Gezamenlijk proberen de bewoners van de Kruidenbuurt, de Bewonerscommissie Kruidenbuurt en Vestia Rotterdam Noord ervoor te zorgen dat het ook in de toekomst goed toeven is in de Kruidenbuurt. Iedereen probeert dat op zijn of haar eigen manier. In deze folder legt de Bewonerscommissie Kruidenbuurt uit, welk steentje zij bijdraagt aan plezierig wonen in de Kruidenbuurt. Plezierig wonen betekent voor de commissie:

- Een schone en veilige woonomgeving
- Een prettig sociaal leefklimaat
- Optimaal woongenot, dankzij een kwalitatief goede woning tegen een eerlijke (huur)prijs
- Een aanspreekbare verhuurder
- Een snelle oplossing van eventuele problemen en klachten

Ondanks genoemde aanpassingen aan de woning blijft een deel van de bewoners echter ontevreden over het huurprijsbeleid. De jaren negentig tellen veelvuldig jaarlijkse huurverhogingen van ruim vijf procent. Tussen 1993, het jaar waarin wordt begonnen met het voeren van een “marktgericht” huurbeleid, en 1998, stijgen de huren in totaal met een kleine veertig procent. Huurders vragen zich af waar dit eindigt en hoe de (stijgende) prijs van hun woning zich verhoudt tot de kwaliteit van de woning. De bewonerscommissie spreekt richting corporatie over de Kruidenbuurt als “melkkoe”. afgerond te worden.

Woongoed

Bouwvereniging “Voor het Huisgezin” heeft in de eerste helft van de jaren negentig andere zaken aan het hoofd. Allereerst is er een belangrijke organisatorische verandering. Huurders kunnen,

maar behoeven geen lid te zijn van de vereniging. Wie lid was kon wel invloed uitoefenen, onder andere via de Bewonerscommissie Kruidenbuurt, die formeel gekoppeld was aan de vereniging. Per 1 januari 1993 verandert de vereniging in een stichting onder de naam *Woongoed Rotterdam*. Voortaan hebben huurders alleen indirect invloed op het beleid van de corporatie, namelijk via “hun” vertegenwoordiger in de Raad van Toezicht van *Woongoed*. In de Goedgezien van november 1992 legt de nieuwe corporatie uit wat dat inhoudt: “aan de ene kant dat we onze eigen beslissingen kunnen nemen en meer vrijheid krijgen om onze zaken zelf te regelen. Aan de andere kant betekent het dat we zelf de risico’s moeten dragen: als we geld tekort komen, kunnen we niet meer aankloppen bij het ministerie. *Woongoed Rotterdam* is zelfstandig.” In 2001 fuseert *Woongoed* vervolgens met twee andere corporaties, Estrade en Woonbron, tot de Vestia Groep, en vallen de woningen van *Woongoed* in Ommoord en de Kruidenbuurt voortaan onder Vestia Rotterdam Noord.

Afgezien van deze organisatorische ontwikkelingen kijkt *Woongoed* en daarna ook Vestia met grote aandacht naar de verhuurbaarheid van de woningen in de Kruidenbuurt. Alhoewel die verhuurbaarheid, even afgezien van de moeizame start van de meanderwoningen en de niet altijd even populaire seniorenwoningen, nooit in het geding komt, treden er toch wel fluctuaties op. Kopen is in de jaren negentig, ondanks de stijging van de woningprijzen, attractief vanwege de gunstige economische ontwikkelingen, de lage rentestand en het fiscale regime. Juist ook vanwege de grote vraag naar koopwoningen in combinatie met het feit dat deze woningen niet echt voldoen aan het criterium van volkshuisvesting, besluit *Woongoed*

in 1995 de 108 meanderwoningen met een aanzienlijke korting aan de zittende huurders te koop aan te bieden. Met succes: slechts 9 van de 108 huurders besluiten uiteindelijk hun woning niet te kopen. Voor het leefbaar houden van de Kruidenbuurt acht *Woongoed* het ook een goede zaak om een mix te hebben van huurders en woningeigenaren. Kopers zouden beter voor hun huis zorgen en meer begaan zijn met hun burens en de buurt in het algemeen.

Wat ook steeds meer als een probleem wordt ervaren, is de vergrijzing van de Kruidenbuurt. De Kruidenbuurt dreigt, bij wijze van spreken, aan haar eigen succes ten onder te gaan. De bewoners van de doorzonwoningen zijn, ondanks het feit dat ze flink kunnen mopperen over het huurprijsbeleid en de verhuurder (niet noodzakelijkerwijs in deze volgorde), bijzonder gehecht aan hun huis, tuin en buurt, en vertonen weinig woonmobiliteit. Dat betekent dat veel eengezinswoningen inmiddels worden bewoond door zogeheten “empty nesters”: oudere echtparen waarvan de kinderen al een aardig tijdje het huis uit zijn. Anders gezegd: de Kruidenbuurt dreigt een “VUT-wijkje” te worden.

Hangjongeren

In maart 1994 wordt het parkje aan het Cymbelen Geelkruid met een nieuwe kinderspeelplaats geopend. Het park is een cadeau aan de buurt van *Woongoed* en de firma Breijer, een van de uitvoerders van het groot onderhoud, in samenwerking met de deelgemeente Prins Alexander. In het blad van *Woongoed*, *Goedgezien*, valt die maand te lezen: “Het beleid van *Woongoed* Rotterdam om bij leegkomst van de eengezinswoningen in de Kruidenbuurt, daar jonge gezinnen met kinderen in te plaatsen, wordt door de mogelijkheden van dit park ondersteund.” Tegelijkertijd lijken de wat oudere

bewoners iets minder flexibel te worden in de omgang met jongeren in de Kruidenbuurt, die inmiddels, zo mag duidelijk zijn, aanzienlijk in de minderheid zijn. Wellicht vallen ze daardoor ook eerder op? Hoe dan ook, vanaf de jaren negentig duiken, eigenlijk voor het eerst, klachten op over hangjongeren. De Bewonerscommissie Kruidenbuurt, vanaf 1995 onder voorzitterschap van de heer Reurings, houdt zich actief met deze problematiek bezig. Een anonieme bewoner schrijft in een ingezonden brief aan de krant: “In april 1970 kwamen wij in de Kruidenbuurt wonen. Na jaren in een flatje gewoond te hebben met twee kinderen eindelijk een huis met een tuin (...) We gingen met zijn allen aan de slag. Plantten struikjes en boompjes en legden grasmatten. We waren heel tevreden. In de loop der jaren groeide ons wijkje tot een groene oase waarin wij ons heel prettig voelden. Nu bijna dertig jaar verder zijn onze kinderen de deur uit en blijven wij samen achter. Nog steeds blij met ons groene wijkje. Daar komt nu zo langzamerhand verandering in. Sommigen van ons gaan om diverse redenen verhuizen. Er komen jonge gezinnen voor in de plaats. Leuk zou je zeggen, weer wat jong leven in de wijk. Alleen deze jeugd denkt dat zij het recht heeft om datgene wat wij met plezier en energie tot stand hebben gebracht in de kortste tijd te mogen vernielen. Struiken worden kapot getrokken, de heg wordt gebruikt als trampoline en als de voetbal in de tuin terecht komt breken ze de heggenstruiken open om naar binnen te kunnen gaan. Als je hier een opmerking over maakt krijg je te horen dat je op moet rotten naar een bejaardenhuis.” Anders gezegd: er ontstaan spanningen tussen de oorspronkelijke bewoners en nieuwkomers over waar de Kruidenbuurt voor staat. Ouderen koesteren vooral hun rust. Plannen voor verandering, ook vanuit

woningcorporatie Vestia Rotterdam Noord, worden op een goudschaaltje gewogen. Jongeren klagen dat er in de Kruidenbuurt zo weinig voor hen te doen is, terwijl weer andere jongeren, waarvan niet altijd even duidelijk is of ze uit de Kruidenbuurt zelf komen, de buurt gebruiken of liever gezegd misbruiken voor soms dubieuze activiteiten: juist omdat de wijk zo rustig is. De vele parkjes en speelplaatsen in de buurt bieden ruime mogelijkheden.

Blokken

In 2000 presenteert Vestia Rotterdam Noord ingrijpende plannen voor de Kruidenbuurt. Zorgen worden geuit over de vergrijzing van Ommoord en vraagtekens worden gezet bij de concurrentie van de duurdere eengezinswoningen in de Kruidenbuurt met de koopsector. Tegelijkertijd is volstrekt duidelijk dat er veel vraag is door gezinnen met kinderen naar dit soort woningen. Hoe dan ook moet de buurt zich gaan vernieuwen en verjongen en minder homogeen worden.

Het onderdeel van het plan om in iets ruimere mate dan voorheen het geval was zogenaamde "doelgroepgezinnen" te gaan plaatsen in de Kruidenbuurt, valt bijzonder slecht. Weliswaar gaat het hier om de oorspronkelijke doelgroep van de volkshuisvesting, maar toch menen een aantal bewoners via een affiche naast de voordeur uiting te moeten geven aan het gevoel dat de Kruidenbuurt niet gebaat is bij dit type nieuwe instroom. Zo mogelijk nog slechter valt het plan van Vestia om niet alle woningen te koop aan te bieden aan de zittende huurders, maar slechts bepaalde: welke blokken in aanmerking komen voor (ver)koop, is aan Vestia. De bewonerscommissie spreekt van willekeur en acht het niet meer van deze tijd om dit soort belangrijke beslissingen volledig over de hoofden van bewoners te nemen. Samen met

een actiecomité van bewoners wordt daarom in de zomer van 2000 een handtekeningenactie op touw gezet. Nadat liefst 75 procent van de bewoners aangeeft het niet eens te zijn met de plannen, is het plan voor bloksgewijze verkoop ook voor Vestia van de baan. Vanaf 2002 worden alle 594 doorzonwoningen door Vestia aan de zittende huurders te koop aangeboden. Een ook voorziene upgradering van een aantal woningen komt eveneens te vervallen. Het feitelijke verkoopproces wordt overigens wat gecompliceerd door de ontdekking van zogeheten kwaaitaalvloeren: een aantal huizen blijkt betonschade aan de vloer te hebben, en de opgelopen schade moet eerst onderzocht en later verdisconteerd worden in de verkoopprijs. Niettemin zijn in 2003 reeds circa honderd woningen verkocht en is inmiddels ook een Vereniging van Huiseigenaren van Doorzonwoningen in de Kruidenbuurt (VHDK) opgericht die de collectieve belangen van de eigenaren van een doorzonwoning behartigt.

"Mooiste buurt van Ommoord"

Anno 2015 is het waarschijnlijk dat zeker de helft van de doorzonwoningen inmiddels niet meer in bezit van Vestia is. Na het financiële debacle van Vestia in 2011-2012, veroorzaakt door het nemen van te grote financiële risico's door de directie van Vestia, heeft de woningcorporatie veel geld nodig voor schuldsanering. In de afgelopen jaren is de verkoop van woningen in de Kruidenbuurt dan ook in een stroomversnelling geraakt. De wijk is heterogener geworden, met aanzienlijke verschillen tussen bewoners in leeftijd, afkomst en status. In zekere zin is de Kruidenbuurt een afspiegeling geworden van "de grote stad". Aan het bestaan van de Bewonerscommissie Kruidenbuurt komt in 2003 een einde. Er is inmiddels zoveel miscommunicatie ontstaan tussen de commissie en Vestia en de emoties

zijn zo hoop opgelopen, dat een productieve samenwerking eigenlijk niet goed meer mogelijk is. De door de commissie sterk gevoelde onwil van Vestia om bewonersparticipatie serieus te nemen, leidt nog tot een klacht bij minister Kamp van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu. Die klacht wordt evenwel niet ontvankelijk verklaard: woningcorporaties bezitten een aanzienlijke autonomie als het gaat om het overleg met huurders. En passant krijgt de aftredende commissie nog wel lof toegezwaaaid vanuit Vestia als een “hele vooruitstrevende groep mensen.” Gelukkig bestaat er sinds 2003 de Vereniging van Huiseigenaren van Doorzonwoningen in de Kruidenbuurt en sinds 2010 ook de Stichting Kruidenbuurt Rotterdam (SKBR), die de sociale binding tussen de inwoners van alle typen woningen in de “mooiste buurt van Ommoord” wil versterken. Gelukkig wordt daarmee een 40 jaar oude traditie gecontinueerd van een mondige en activistische buurt waarvan de bewoners waar mogelijk de verbinding aangaan en het beste voorhebben met hun groene en plezierige buurt. Met de vernieuwing en verjonging van de buurt die in de tweede helft van de jaren negentig is ingezet, wacht de Kruidenbuurt een mooie en vitale toekomst.

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van het archief van de Bewonerscommissie Kruidenbuurt uit de jaren 1988-2003. Daarnaast zijn de volgende werken en websites geraadpleegd:

- Hans Soeters, *Buurten in Rotterdam. Speurtocht door een wereldstad* (met foto's van Henk Speksnijder en Ben Blumers, Haagse Drukkerij en Uitgeversmaatschappij/Sijthoff Pers, 1989).
- Woongoed Rotterdam, Rayonplan Alexander Ommoord (november 1994).
- “Huurwoningen te koop. Op weg naar een meer gevarieerde Kruidenbuurt”, in *Goedgezien*, nr. 2, juli 2001, p. 7-8.
- Vestia Rotterdam Noord, *Vizier op Ommoord*, september 2001.
- “De toekomst van satellietstad Ommoord”, in *Via Vestia*, nr. 2, zomer 2002, p. 8-13.
- “Bewonerscommissie Kruidenbuurt stapt op”, in *Groot Alexander*, 27 maart 2003.
- “Ministerie schaart zich achter de verhuurder Vestia”, in *Maasstad*, 4 juni 2003.
- Onno de Wit, Willy Hilverda en Wim Heistek (red.), *De Prins Alexanderpolder en Rotterdam. Van Veenmoeras tot polderstad* (uitgeverij WBooks en Historische Vereniging Prins Alexander, 2013).
- www.delpher.nl www.hvo-ommoord.nl/
- www.skbr.nl www.vhdk.nl
- www.rotterdamwoont.nl

HISTORISCHE COMMISSIE “DE OMMOORDSE POLDER”

Wim Heistek

Een stukje geschiedenis

In 1869 werd een aanvang gemaakt met het droogleggen van dertien veenplassen ten oosten van Rotterdam. In 1874 kon men beginnen met de verkoop van de drooggevalen gronden en bouwden boeren op de nieuwverkreten gronden hun boerderijen. Eén ervan was de boerderij “Keizershof”, gebouwd in 1875 en gelegen aan het eind van de Ommoordseweg. Deze weg, ruim 3,3 kilometer lang, liep van de Terbregseweg tot

aan de Capelseweg (nu Schout Bontenbalpad).

De boerderij werd ooit wel de parel van de Prins Alexanderpolder genoemd. Door de toenemende behoefte van Rotterdam aan bouwgrond voor woningbouw werden boerderijen en landerijen in deze omgeving in 1966 onteigend en in een rap tempo gesloopt. Voor de Keizershof zou het echter nog jaren duren voordat daadwerkelijk met de sloop werd begonnen. Men zal begrijpen dat na de onteigening weinig of niets aan onderhoud

De voormalige boerderij De Keizershof

werd gedaan, waardoor tenslotte een bouwval resteerde. In februari 1991 werd de boerderij dan toch gesloopt en verdween meer dan een eeuw Ommoordse geschiedenis. Toch leeft de naam van deze boerderij nog voort. De wijk Ommoord is onderverdeeld in diverse buurten, elk met een naam die verwijst naar het verleden. De laagbouw rondom de voormalige boerderij heeft de naam Keizershof gekregen.

Tussen haakjes: er zijn personen die menen dat het huidige restaurant en partycentrum Keizershof daar ooit als boerderij dienst deed. Het antwoord is een duidelijk neen, deze Keizershof is gevestigd in een uit 1780 daterende Saksische boerderij, die eerst in 1980 “steen voor steen” werd overgebracht uit Bentheim en hier weer opgebouwd. Deze “nieuwe” Keizershof staat dan ook niet exact op de plaats van de oude boerderij, wel vlak erbij.

Bewonersvereniging

Hoewel dus de boerderij pas in 1991 zou worden gesloopt, werd eromheen al aan het eind van de zeventiger jaren begonnen met de bouw van nieuwe woonwijken, onder andere de wijken waarvan de straatnamen eindigen op Heide dan wel op Bes. De bewoners verenigden zich in 1979 in een bewonersvereniging, niet verwonderlijk dat deze de naam kreeg “Bewonersvereniging Heide-Bes”. Een vereniging die de belangen van de bewoners behartigt, de leefbaarheid van de wijk Ommoord in het algemeen, maar meer in het bijzonder ten behoeve van de bewoners van de Heide-en Besbuurten bevordert. Is men in de opzet geslaagd? Welzeker, de bewonersvereniging heeft een daadkrachtig bestuur en zeker zo belangrijk, een stevige achterban. Vanzelfsprekend zijn de leden van de vereniging bewoners van woningen in deze wijk, hoewel er in de loop van de jaren ruimte is gemaakt dat ook sympathisanten

lid kunnen worden. Voor het contact met haar leden geeft men twee maal per jaar een vereningsblad uit, de “HeideBes-info”.

Historische Commissie

Henk van den Akker, Hans Hamakers en Rob Hoebe zijn jarenlang betrokken bij het bestuur van de bewonersvereniging Heide-Bes. Binnen deze vereniging vormden zij de historische commissie. Elke vijf jaar wordt het bestaan van de vereniging gevierd en bij het derde lustrum in 1994 werd vanuit de commissie een boekje “Een Rondje Heide-Bes” uitgegeven. Hierin een beschrijving van alle naar heide en bessen vernoemde straten. Hierbij zou het niet blijven en sindsdien waren er meerdere onderzoeken, studies en onderzoekwerk. Meer dan voldoende reden een gesprek aan te gaan met een delegatie van het bestuur van deze historische commissie. Dit gesprek vond plaats op 9 juli 2015, aan het einde van één van de traditionele activiteiten van de commissie, de maandelijkse inloopmiddag in het Gerard Goosenhuis waar de bezoekers kennis kunnen nemen van veel historische kaarten, foto's, en andere documentatie.

Keizershof

Bij de eerdergenoemde drie personen, aangevuld met de latere voorzitter Agnes Reichardt, ontstond een verregaande interesse in de geschiedenis van de eerder al beschreven boerderij Keizershof. Overblijfselen van de gesloopte boerderij en het feit dat men in het bezit was gekomen van het naamgevelbord dat decennia lang de gevel van de boerderij had gesierd, versterkten hun belangstelling. Het bord werd gerestaureerd, in 2003 vond de onthulling plaats en sindsdien is het te bewonderen in het voorportaal van restaurant Keizershof. Bij de onthulling waren veel geïnteresseerden aanwezig, waaronder oud-be-

woners van de Ommoordseweg. Bij deze gelegenheid kreeg de commissie het gevoel dat het niet kon en niet mocht blijven bij het organiseren van één zo'n historische dag.

Sindsdien vormen deze vier enthousiaste vrijwilligers de Historische Commissie "De Ommoordse Polder", een voortzetting van de oorspronkelijke historische commissie van de bewonersvereniging "Heide-Bes". Met de nieuwe naam kon men beter duiden dat hun belangstelling verder ging dan hun eigen wijk. Men wilde verder onderzoek doen naar de geschiedenis van Ommoord en de voormalige Ommoordse Polder. In hetzelfde jaar 2003 vond een volgend initiatief plaats, namelijk de ingebruikname van een informatiekast over de historie van Ommoord en de oude boerderij Keizershof. Deze kast staat bij Linus Paulingweg 6, dus vlak bij de plek waar ooit de boerderij stond.

Het Muller-archief

Een kist met veertig jaar geschiedenis van Ommoord, bestaande uit krantenknipsels, oude kaarten, deelgemeentegidsen, affiches en vooral foto's. De historische commissie verkreeg deze in 2007 van Joop en Nancy Muller, Ommoorders van het eerste uur. 45 jaar lang verzamelden en bewaarden zij alles wat met hun woonwijk Ommoord te maken had, een wijk waarin Joop vele jaren actief was als vrijwilliger. In 1992 verscheen van zijn hand het rijkelijk van foto's voorziene boekje "Rotterdam-Ommoord, van polder tot woonwijk". Als hij in 2007 gaat verhuizen en in zijn nieuwe woning geen ruimte heeft voor zijn omvangrijke archief, moet hij zijn "schatkist" noodgedwongen wegdoen en schenkt deze aan de historische commissie.

De Ommoordseweg

Na de onthulling van het naamgevelbord Keizershof en het feit dat de boerderij lag aan de Ommoordseweg is het niet verwonderlijk dat juist deze weg een volgend object van studie zou worden. De geschiedenis van Ommoord is immers nauw verbonden met de Ommoordseweg en haar bewoners, ruim 90 jaar liep deze weg dwars door de huidige wijk. De volgende jaren werden intensief oud-bewoners bezocht, veel fotomateriaal verzameld. Het aanleggen van die landweg, het wel en wee van de bewoners werd vastgelegd in het boekje "De Ommoordseweg...van begin tot eind", waaraan buiten de vier genoemde personen ook Geert Bos zeer actief meewerkte. Op 19 september 2009 ging dan een lang gekoesterde wens in vervulling, onder grote belangstelling werd in de Romeynshof het boekje gepresenteerd. Een toen gedane uitspraak gaat ook nu nog op: "Zij moesten verdwijnen van de plaats waar wij thans met zoveel plezier wonen".

Tegelijkertijd werden zogenaamde biggenruggen geplaatst die aangeven hoe en waar de Ommoordseweg voorheen door de wijk Ommoord kronkelde.

Kroon op het werk

De activiteiten van de historische commissie bleven niet onopgemerkt. Na genomineerd te zijn voor Rotterdammer van het jaar 2011, kregen zij van de drie genomineerden de meeste stemmen. Tijdens de Rotterdamse Dag in de Laurenskerk ontvingen zij de trofee Rotterdammer van het jaar 2011. Het is te begrijpen dat zij daar nog steeds ongelooflijk trots op zijn!

April 1968, burgemeester Thomassen slaat de eerste paal voor de torenflat aan de Söderblomplaats

Bouw van de Curieflat in 1976

rond 1969. modder en zand in de omgeving van de Romeynshof

Staande op de Ommoorseweg, links de ERA-flat aan de Albert Sweitzerplaats, rechts de Hammerskjoldplaats, rond het jaar 1969

30 april 1969 Theo Roelofs en Miiriam van der Mijn trouwen als eersten in de hulpkerk aan de Stresemannplaats

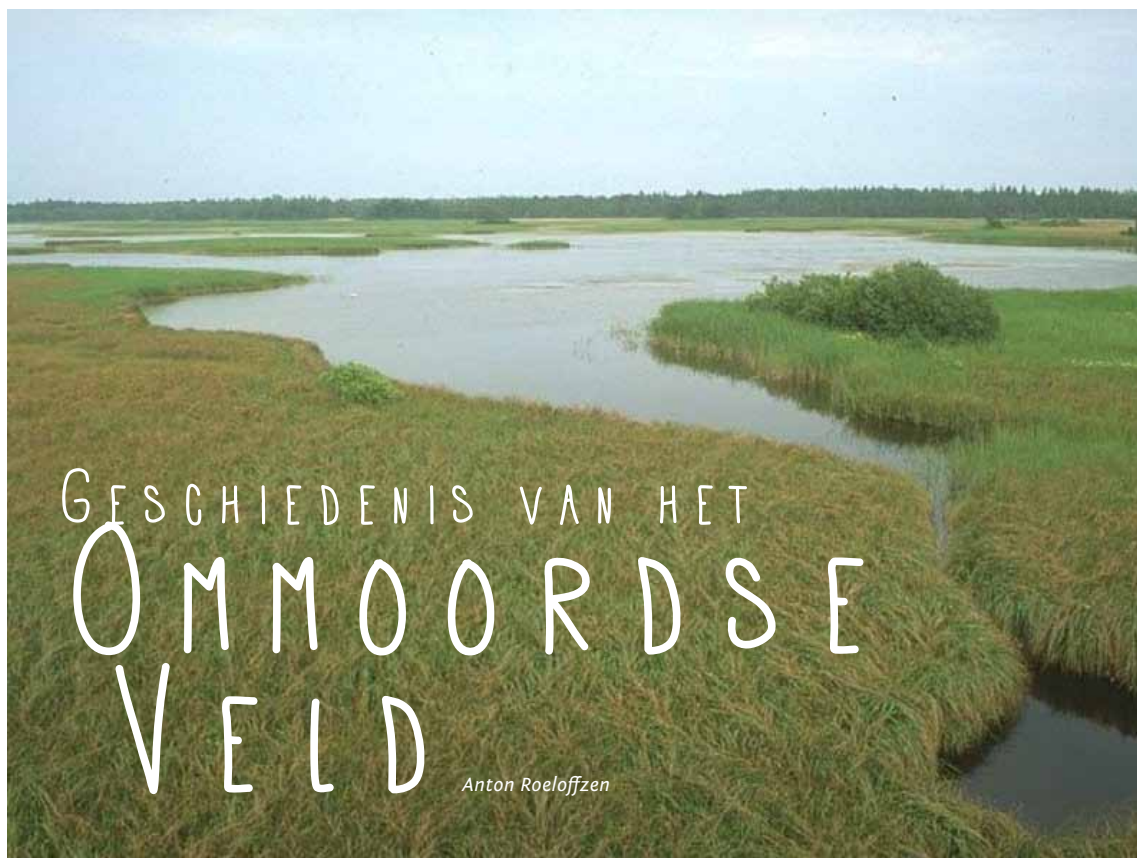
Ommoord ziet Sarah

Op 29 december 2015 is het vijftig jaar geleden dat de eerste paal werd geslagen voor de wijk Ommoord en zoals de historische commissie aangaf: een feit dat niet ongemerkt voorbij mag gaan. Nu is 29 december een datum die niet bepaald geschikt lijkt voor een feest. Daarom werd de viering naar voren geschoven en werd gekozen voor 12 en 13 september, het weekend van de Open Monumentendagen. Tijdens mijn gesprek met het bestuur was duidelijk het enthousiasme merkbaar over de organisatie van de manifestatie tot nu toe. Het oorspronkelijke idee iets te organiseren waaraan diverse verenigingen en organisaties in Ommoord mee zouden kunnen doen, is zonder meer geslaagd. Het programma voorziet in een ruime participatie van anderen, dit alles onder de paraplu van de historische commissie “De Ommoordse Polder”. Het bestuur: “Het lijkt wel een “olievlekwerking, steeds weer komen er nieuwe deelnemers met nieuwe ideeën

bij”. Trouwens, bij mijn ontmoeting zag ik bij de organisatoren extra glunderende gezichten: twee dagen ervoor was de aangevraagde subsidie behandeld en goedgekeurd door de Gebiedscommissie Prins Alexander. Want zoals altijd en overal, het welslagen van dergelijke evenementen is toch echt afhankelijk van de financiële bijdragen.

Doorgaan met historisch onderzoek

Jubileum of niet, de eigenlijke activiteiten van deze historische commissie, het historisch onderzoek, gaan gewoon door. Onder andere is men al weer enige tijd bezig met een project over de Hoofdweg, zo ongeveer op identieke wijze als men voorheen de Ommoordseweg onderzocht. Dit onderzoek doet men in nauwe samenwerking met de historische commissie Terbregges Belang en met de Historische Vereniging Prins Alexander, de HVPA.

GESCHIEDENIS VAN HET OMMOORDSE VELD

Anton Roeloffzen

veenmoeras

Een veenmoeras van ongekende afmetingen

In de prehistorie lag er een enorme veenkoepel tussen de duinen, de westelijke tak van de (nu Leidse) Rijn, de Gouwe en de Waal. Het Ommoordse Veld was toen een hoog gelegen riet- en zeggenveengebied, waar nauwelijks klei was afgezet. In de Romeinse tijd was dit uitgestrekte veenmoeras slechts heel dun bevolkt. Alleen langs de Rotte verbleven van tijd tot tijd mensen die vooral leefden van de visvangst en jacht op watervogels.

De cope-ontginning

Vanaf de 10^e eeuw begon men het moeras te ontginnen vanuit de kades langs de Rotte, met het doel grond te winnen die geschikt was voor

landbouw en veeteelt. De landheer gaf concessies uit waarvoor hij een kleine vergoeding vroeg. De ontginning vond plaats volgens het “cope-systeem”, waarbij haaks op de kade om de 40 à 60 meter ontwateringssloten werden gegraven het veenmoeras in. Tussen de sloten werd het ontwaterende veen van aanwezige bomen en struiken ontdaan en in gebruik genomen als grasland. Er ontstond een veenweidelandschap met boerderijen langs de Rotte.

Als je veen ontwatert, komt er zuurstof bij en vindt biologische afbraak plaats. Bovendien krimpt de veenlaag als deze wordt ontwaterd. Het veen begon dan ook in hoog tempo te zakken tot soms wel meer dan 5 cm per jaar. Het ontgonnen veen wordt daardoor steeds meer

afhankelijk van kunstmatige ontwatering met windmolens.

Vervening

In het veenmoeras hadden afgestorven planten na honderden jaren een metersdikke veenlaag gevormd die men kon wegsteken en daarna te drogen kon leggen op legakkers. In de oudheid was het gebruik van gedroogd veen als brandstof al bekend. De Romeinse schrijver Plinius beschreef al hoe in de lage landen mensen woonden die kluiten aarde met hun handen uitstaken en in zon en wind lieten drogen om ze daarna in brand te steken en een vuurtje mee te maken waarop ze hun eten kookten en zichzelf verwarmden. De turf die men stak was aanvankelijk alleen voor eigen gebruik.

Eind 12^e eeuw begon men op grote schaal met het winnen van turf, gestoken boven het grondwater. Door het toenemen van de bevolking nam de vraag naar brandstof toe. Deze wijze van vervening noemen wij droge vervening.

Rond 1540 deed de baggerbeugel zijn intrede.

De veenderij

De toename van de bevolking en de opkomende kleinschalige industrie in Rotterdam, zoals bierbrouwerijen, jeneverstokerijen, scheepswerven en houtzagerijen deed de vraag naar turf enorm toenemen. Met de baggerbeugel werd

Kaartje

veenbagger gewonnen onder water. In principe kon dit worden gedaan op een duurzame manier, door voldoende brede legakkers te maken tussen lange petgaten, die ontstonden door het wegbaggeren van veen. Op de legakkers werd het veen ingedroogd en in lange blokken gestoken, die op stapels verder werden gedroogd in de zomerzon tot brandturven.

Echter, winstbejag leidde tot te brede petgaten tussen te smalle legakkers, die steeds vaker tijdens winterstormen wegspoelden. Er ontstonden grote veenplassen tussen smalle moeizaam onderhouden kades, waar de wind het hele jaar vrij spel had en dus geen hergroei van veen meer kon plaatsvinden. Om de kade van de Rotte te beschermen moest voldoende afstand hiervan worden gehouden, zo'n 50 tot 100 meter. Nabij de Rotte bleef dan ook "bovenland" gespaard en in het noorden van de Ommoordse plassen lagen her en der eilanden.

Uiteindelijk resteerde in de 18e eeuw een veenplassengebied à la de Reeuwijkse plassen, begrensd door de Rijskade (nu Schout Bontenbalpad en Capelseweg) aan de oostkant, de Rotte en een strook bovenland aan de noordwestkant, de Ommoordse kade (nu: Terbregse-weg) aan de westkant, en een geheel verdwenen kade aan de zuidkant.

De drooglegging

In de 18e eeuw begon men de veenplassen ten noorden van Rotterdam droog te malen, het eerst

Turfsteken in Prins Alexander polder 1918

ten noorden van de Rotte, waar vruchtbare oude zeekelegronden onder het water aanwezig zijn. Als laatste werd tussen 1869 en 1876 de droogmakerij “Prins Alexander” aangelegd in het grootschalig uitgeveende gebied tussen Rotterdam en Gouda, onder de bezielende leiding van Ir. Jan Beijerinck. Dit ondanks de wetenschap dat er slecht ontwaterbare en daarmee weinig voor landbouw geschikte veengronden tevoorschijn zouden komen.

De uitdijende stad had het nieuwe land echter broodnodig; het zuidwestelijke deel van de nieuwe droogmakerij werd bestemd voor tuinbouw en de rest van de polder, waaronder het huidige Ommoordse Veld, voor veeteelt.

De meest ondiepe Ommoordse vielen als eerste in 1871 droog. Zo snel mogelijk begon men met de aanleg ontwateringssloten op circa 40 meter van elkaar en haaks op de Rotte in de richting NNW-ZZO. Dwars hierop wordt de Ommoordse tocht gegraven, bedoeld als een van de hoofdafvoerkanaalen van de droogmakerij. De kades werden

afgegraven en langs de Rotte werd een ringvaart aangelegd met de vrijkomende veengrond, de huidige “tussenboezem”.

Door de slappe veenbodem verliep de ontginning veelal moeizaam en traag. Toch werd al in 1874 begonnen met de uitgifte van kavels land en werd boerderij De Keizershof als eerste gebouwd. Rond 1900 begon de aanleg van de Ommoordseweg, lopend van het noordoosten (bij De Keizershof) naar het zuidwesten (laatste stukje weg bestaat nog). Deze weg liep ten zuiden van het huidige Ommoordse Veld en verspreid hierlangs werden tussen circa 1910 en 1930 boerderijen gebouwd. Ook langs de Rotte bouwde men boerderijen, in het huidige Ommoordse veld is dat de boerderij waar nu kinderboerderij De Blijde Wei gehuisvest is.

Tot in de jaren vijftig van de 20^e eeuw werden er nog turven gestoken uit de nog resterende “bulten” in het droogmakerijlandschap, restanten van de eertijds aanwezige eilanden in de Ommoordse plassen.

Rock 'n rollator

*Dit jaar ziet Ommoord Sarah, nota bene,
en Abraham natuurlijk, in haar spoor.
Saharazand woei er nog tussendoor,
toen vijftig jaar terug de flats verschenen.*

*Lotte Stam-Beese wist op haar kantoor,
waar deze plek zich prima voor zou lenen,
haar visioen zit Ommoord in de genen:
groene oase met randstedelijk comfort.*

*Je woont er en je wilt er niet meer weg.
De bijnaam die de Rotterdammers gaven:
'Rollator City', klopt wel, maar verzuurd*

*is Ommoord allerminst, of van de leg.
Geen grijze, maar een bruisende enclave:
'Rock 'n rollator' – dat komt in de buurt!*

Guus Koelman, emeritus predikant Open Hof

DE GESCHIEDENIS VAN DE ORCHIDEEËN IN HET OMMOORDSE VELD

Herinneringen van
stadsbotanicus Piet Florusse

Voormalig stadsbotanicus Piet Florusse vertelde zijn verhaal over de orchideeën in het Ommoordse Veld aan de werkgroepleden van Ommoordse Veld Open & Groen. Hij kende een boek uit de negentiende eeuw waarin sprake was van orchideeënveldjes nabij de Rotte. De recente geschiedenis van de orchideeën in het Ommoordse Veld begint in 1989 als het Ommoordse Veld deels als park wordt ingericht. Het gehele gebied was weiland en hooiland, maar de gemeente wilde graag wat meer variatie aanbrenge(n). In het midden kwam een vijver met bosschages. In het drassige westelijk deel, tegen de Klaverbuurt aan, wilde men een strook rietland aanleggen tussen de woningen en de weilanden. Toen na een gedeelte inplanten de rietplantjes op waren en nergens meer te krijgen, deed zich de gelegenheid voor om wat meer variatie aan te brengen. Samen met zijn collega Remco Andeweg ontdekte hij bijzondere planten als echte koekoeksbloem en tweerijige zegge. Dit zijn kenmerkende planten voor vochtige en voedselarme veengronden die verdwenen waren

doordat in de 20e eeuw de waterstand lager was geworden. Inmiddels was de waterstand weer hoger en waren deze planten teruggekeerd. Florusse begreep dat de omstandigheden van dien aard waren dat de orchideeën ook weer een kans hadden. Hooi met orchideeëenzaad uit de Vlaardingse Vlietlanden is uitgestrooid met bijzonder succes. Het eerste jaar groeiden er enkele orchideeën, maar elk jaar kwamen er meer. Jaarlijks wordt er door Bureau Stadsnatuur geïnventariseerd en er staan er nu een paar duizend. Er staan twee soorten orchideeën: de rietorchis en de brede orchis. Ze lijken veel op elkaar, de brede orchis bloeit in mei, de rietorchis in juni.

Met het zaad was ook het moeraskartelblad meegekomen, een plant die nog zeldzamer is en waarvan er ook elk jaar meer komen. Andere planten die je op deze veldjes aan de westkant kunt vinden zijn: ratelaar, kalmoes, scherpe boterbloem, valeriaan, moerasspirea en diverse soorten zegge. “Het mooiste graslandje van Rotterdam” wordt dit deel van het Ommoordse

“EEN ZWALUWENTIL BIJ DE BLIJDE WEI”.

De zwaluwentil is op initiatief van bewoners in februari 2010 geplaatst op het terrein van kinderboerderij De Blijde Wei. De eerste in Zuid Holland. De til is zeshoekig met een punt dak. De breedte is 2.40 meter. De til staat 4.00 meter boven de grond. In Nederland zijn op vergelijkbare wijze tal van zwaluwentillen geplaatst. De eerste zwaluwentillen werden gebouwd in Duitsland. Hiermee wordt beoogd de woningnood onder huiszwaluwen te verminderen en het teruglopend aantal huiszwaluwen tot staan te brengen. Huiszwaluwen kiezen heel zorgvuldig de plekken uit waar zij gaan nestelen. Ze leven in groepsverband. Als ze eenmaal genesteld zijn, dan zijn zij zeer honkvast. Op dit moment is de zwaluwentil op de kinderboerderij nog onbewoond.

De huiszwaluw

Ooit, lang voordat er mensen waren, metselden huiszwaluwen hun bolle nestjes onder overstekende rotsen. Toen de mensen huizen gingen bouwen, beschouwden de huiszwaluwen die als kunstrotsen en gingen gingen zij hun nesten onder overstekende dakranden metselen. De huiszwaluwen komen steeds minder voor in Nederland en zij worden zelfs met uitsterven bedreigd. Dit wordt o.a. veroorzaakt doordat er steeds minder nestelmogelijkheden zijn:

Veld door Bureau Stadsnatuur genoemd.

Ecologisch beheer moet ervoor zorgen dat dit zo blijft. Stuwttjes zorgen ervoor dat de waterstand goed op peil blijft. Er wordt met de hand of met een lichte maaimachine laat in het jaar gemaaid, zware machines zouden in de drassige bodem wegzakken. Jaarlijks maaien is belangrijk omdat anders het riet te veel de overhand zou krijgen. Bezoekers van het gebied kunnen bijdragen aan het behoud van dit mooie stukje natuur door op de paden te blijven. Dat geldt ook voor hun hond, dit deel van het Ommoordse Veld is geen losloopgebied.

- Bij moderne gebouwen ontbreken vaak de dakranden om onder te nestelen
- De dakranden die er zijn, zijn vaak ongeschikt om er nesten onder te zij willen alleen nestelen tegen lichte dakranden.
- De nesten worden verwijderd door bewoners vanwege vermeende mestoverlast

In 2013 broedden er naar schatting zo'n 110.000 – 125.000 paartjes in Nederland.

Meestal nestelt de zwaluw aan de rand van de stad op een plek waar wat modder is te vinden die voor de bouw van het nest nodig is. En op een plek waar voldoende voedsel te vinden is. Zwaluwen zijn insecteneters. Een huiszwaluw vangt wel 9000 insecten per dag.

Succesvolle nestlocaties in Nederland zijn vooral nabij wateren, weilanden en open gebied.

Geografisch gezien komt de huiszwaluw overal voor in Nederland, maar op de kleigronden meer dan op de hoge zandgronden

Huiszwaluwen brengen de winter door in Afrika. 's Zomers komen zij naar het noorden om hier te broeden. Per jaar brengt een zwaluwpaar twee of drie broedsels groot. Het is een kolonievogel die in groepsverband leeft en altijd terugkeert naar dezelfde plek. Elke zomer zijn er in de directe omgeving van de Rotte bij het Ommoordse Veld huiszwaluwen te zien. Door hun sierlijke duikvluchten zijn het leuke vogels om naar te kijken. Ze zijn goed te herkennen aan hun gevorkte staart.

Zwaluwen zijn goede voorspellers van het weer. Vliegen zij hoog dan wordt of blijft het mooi weer. Vliegen zij laag dan wordt of blijft het slecht weer. Dit komt, omdat vliegende insecten bij slecht weer vlak bij de grond te vinden zijn. En bij mooi weer, hoog in de lucht. Op dit verschijnsel zijn een aantal spreuken gebaseerd:

- Scheren zwaluwen over water en wegen, dan komt er regen.
- Vliegt de zwaluw laag, spoedig volgt er een regenvlaag.
- Blijven de zwaluwen lang, wees voor de winter niet bang.

Er zijn vele andere dieren die goede weersvoorspellers zijn.

De Wijktuin is een prachtig plekje midden in Ommoord. Voor deze speciale uitgave van Nieuws Ommoord hebben we Geert Bos uitgenodigd voor een interview. Hij is een van de vrijwilligers van het eerste uur.

Hoe het begon

Als we hem ernaar vragen begint Geert Bos meteen enthousiast te vertellen: kwam in het voorjaar van 1971 in Ommoord wonen, in de torenflat aan de Dawesweg. De torenflat ziet uit op het terrein van de Wijktuin. Ik wist niets af van wat zich daar beneden allemaal afspeelde. Ik vond mezelf trouwens helemaal geen type voor vrijwilligerswerk. Af en toe ging ik samen met een vriend wat rondlopen om de omgeving te bekijken. We zagen dat er overal braakliggende stukjes land waren waar allerlei soorten wilde planten en bloemen op groeiden. We vonden het prachtig. Ik realiseerde me dat ik het eigenlijk wel belangrijk vond dat men dit niet zomaar weg zou halen. Kijkend naar de strakke gazons en pas geplante kleine boompjes leek het me niet goed dat deze 'wilde landjes' ook zouden veranderen in gazons.

De bijeenkomst van 23 september 1971

Dan komt die bewuste uitnodiging van de Stichting Wijkgemeenschap Ommoord (SWO) over de groenvoorziening. Met grote koppen wordt het thema aangekondigd: 'NU GAAN WE SPIJKERS MET KOPPEN SLAAN!' De bijeenkomst is gepland op 23 september 1971 in de Open Hof. Ik kreeg het idee om een pamfletje te maken en gewoon op te schrijven wat ik dacht over de groenvoorziening. Ik had daarbij nooit gedacht aan plannen voor een wijktuin, maar ik wilde gewoon mijn verhaal kwijt. Ik dacht: Als iemand dat verhaal nou eens oppakt, dan ga ik gewoon naar huis. In het pamfletje hield ik een pleidooi om de wilde landjes te handhaven en in die sfeer de groenvoorziening in te richten. Op diezelfde avond wordt er een werkgroep Groenvoorziening geformeerd, een officieel project van de Groenvoorziening en ik krijg daar de leiding over. Ook al was het niet mijn bedoeling, ik begon ondertussen te beseffen dat ik er toch niet meer onderuit kon.

Experimenteel Welzijnsbeleid

Het Experimenteel Welzijnsbeleid was bedoeld om de bevolking te stimuleren acties te ondernemen en in gang te zetten. In 1970 had

van belang was. De Historische Commissie “De Ommoordse Polder” heeft nu een exemplaar van dit evaluatierapport in handen. In het buitenland waren er al experimenten gaande met natuurlijke groenvoorziening en hier had men er ook belangstelling voor. Geert Bos vertelt: We hadden daardoor meteen de wind mee. Tijdens die eerste vergadering op 23 september 1971 heb ik een pamflet uitgedeeld met de titel: ‘Gedachten over Groen’.

de overheid al aan Ommoord en aan een aantal andere nieuwe wijken in het land, een subsidie toegekend om het sociale gebeuren te stimuleren. Voor Ommoord ging het om drie miljoen gulden, dat door de gemeente verdubbeld moest worden. Er waren drie voorwaarden aan de subsidie verbonden:

1. De initiatieven moesten uit de bevolking komen
2. Het moesten nieuwe initiatieven zijn
3. De gemeentelijke diensten moesten er aan meewerken.

Projectkosten, zaalhuur en dergelijke moesten ook van dit bedrag betaald worden.

Op die bewuste vergadering van 23 september 1971 werden beslissingen genomen over de besteding van de subsidie. Ook werden er diverse werkgroepen geformeerd, waaronder de werkgroep Groenvoorziening.

Van dit Experimenteel Welzijnsbeleid is in 1974 een dik evaluatierapport gemaakt. Geert Bos heeft daar de hand op weten te leggen en heeft daar uit gehaald wat voor de groenvoorziening

Helaas is dit pamflet in geen enkel archief meer terug te vinden. In het najaar van 1971 is er een artikel verschenen in de weekbladen van Ommoord met de titel: ‘Geert Bos breekt lans voor ‘wilde landjes’. Het artikel geeft de inhoud van het pamflet goed weer.

Een paar citaten uit het artikel:

‘**Onkruid** - Er zijn ook nu nog veel grote plekken waar nog niets is gedaan. Stukken grond die al jarenlang verwaarloosd zijn en waar wat we dan onkruid plegen te noemen groeit. In enorme hoeveelheden en in grote verscheidenheid. We zagen het deze zomer allemaal bloeien: allerlei soorten gras, kamille, zuring, riet en noem maar op.’

‘**Weerklank** - Ongerept terrein in Ommoord dus en daarover zegt Geert Bos verder: Het moet mogelijk zijn, want het is niet alleen een kwestie van mooi vinden of smaak. Er zijn ook meer wetenschappelijke argumenten. Ingrijpen in de natuurlijke ontwikkeling, het verstoren van het biologisch evenwicht (wat het maken van gazons in feite is), betekent in uiterste consequentie een vorm van milieuverontreiniging. Ik wil echt niet

tegen de stroom inroeien; als iedereen vindt dat het allemaal best is met het groen in Ommoord, dan heb ik niets meer te doen. Maar ik verwacht eerlijk gezegd weerklank te vinden.'

Uiteindelijk is er voor de Wijk tuin alleen gebruik gemaakt van de subsidie om bijkomende kosten, zoals vergaderkosten, te betalen. Het gebied van de tuin had namelijk al een groenbestemming en de tuin is uit die middelen betaald. Er was zelfs een extra krediet van 150 à 200 duizend euro beschikbaar. Achteraf bleek dat de gemaakte kosten ver onder dit bedrag zouden blijven.

Natuurlijke begroeiing in eens stedelijke omgeving.

Op 13 november 1971 wordt er een gesprek georganiseerd tussen vertegenwoordigers van de gemeente (Stadsontwikkeling en Plantsoenendienst) en mensen uit de wijk (bestuur SWO, werkgroep Groenvoorziening) en Louis le Roy, een landschapsarchitect uit Heerenveen. Louis le Roy bepleitte het belang van natuurlijke begroeiing in een stedelijke omgeving. Op dat moment was er nog geen sprake van een wijk tuin, maar meer van een visie voor heel Ommoord. Naar aanleiding van dit gesprek waren de Plantsoenendienst en Stadsontwikkeling bereid om mee te werken aan een experiment met alternatieve groenvoorziening, onder voorwaarde dat de wijkbewoners akkoord gingen. De werkgroep ging onmiddellijk aan de slag en bereidde een manifestatie voor om de bewoners op de hoogte te stellen. Dat ging gepaard met veel publiciteit. De manifestatie op 8 januari 1972 was dan ook een groot succes.

De Wijk tuin

Toen is alles in gang gezet. Nog geen half jaar later waren wij als initiatiefnemers al met de Wijk tuin bezig. Dat is heel snel voor een project met inspraak. De Wijk tuin is een natuurtuin, of

ecologische tuin, geen heemtuin, zoals hij soms wordt genoemd. Op 13 januari 1973 hielden we weer een

manifestatie, waar we het verhaal van de tuin uitgebreid verteld hebben. Toen is de naam 'Wijk tuin' naar voren gebracht. 'Wijk', omdat de tuin een onderdeel is van de wijk, 'tuin' omdat het huiselijk klinkt en omdat het daarom uitnodigt om er zelf in te gaan werken.

De opbouw en de onderhoud van de tuin

Het puin dat onder andere afkomstig was van afgebroken boerderijen werd in 1970 gestort op het terrein waar de Wijk tuin zou komen. Het waren behoorlijke bergen puin.

Anderhalve maand voordat wij dit terrein toegewezen kregen waren ze al begonnen met het graven van de singel. Die westkant was al klaar toen wij begonnen met de Wijk tuin. We hebben toen geregeld dat de grond die nog uit de singel gehaald zou worden over de puinbergen uitgespreid zou worden, zodat het geschikt was om te beplanten. Nadat in maart 1972 het graaf- en grondwerk gereed was hebben de vrijwilligers heel veel weekends besteed aan het effenen van de paden en het stapelen van muurtjes tegen de hellingen. Verder haalden ze waterplanten uit de sloten in de buurt, die ze overbrachten naar de singel en het moerasje. Voor de grote beplanting was het in april al te laat, maar verder hebben ze struiken en heesters overal vandaan verzameld, onder andere uit een plantsoen dat verdwijnen moest. Dit alles ging onder begeleiding en in samenwerking met iemand die daartoe door het hoofd van de Plantsoenendienst was aangewezen. Datzelfde voorjaar heeft de gemeente de paden verhard met koolas en is er een tiental parkbanken geplaatst.

In de daarop volgende jaren zijn er heel wat werkzaamheden geweest om de tuin aantrekkelij-

jker en ook een beter aanzien te geven. Omdat in 1974 door een nat najaar een gedeelte van de tuin ondergelopen was, is na enige discussie besloten de paden daar met bitumen te verharderen. De toegangen zijn ook duidelijker gemarkeerd met hekken en bijbehorende borden.

Geert vertelt verder: in het begin hebben we geëxperimenteerd met akkertjes, waarin we rogge, tarwe en haver hebben gezaaid. In de zomer van 1974 hebben we vijf kilo rogge van uitstekende kwaliteit kunnen oogsten. Begin 1975 hebben we een hiervan gebakken brood symbolisch aan de wijk aangeboden tijdens een Algemene Bestuursvergadering van de SWO. Dit was waarschijnlijk het enige echte Rotterdamse roggebrood dat in de laatste decennia gebakken is. De Wijk tuin wordt onderhouden door wijkbewoners. Zij doen dat in samenwerking met gespecialiseerde tuinlieden van Gemeentewerken, die ook de officiële beheerder is. Het begon met de initiatiefnemers, de meesten waren toen tussen de 25 en 35 jaar.

De boekjes van Wijk tuin Ommoord

Geert laat ons een kopie van het allereerste boekje zien. Een getypt exemplaar dat in 1978 is

uitgekomen. Het is een uitvoerig verslag van alles dat de vrijwilligers per jaar zo'n beetje gedaan hebben. In datzelfde jaar nam Geert afscheid van het werk in de Wijk tuin. Na 25 jaar afwezig te zijn geweest meldde hij zich in 2003 weer aan als vrijwilliger. In datzelfde jaar bestond de Wijk tuin 30 jaar en werd er een jubileumnummer uitgebracht. Niet ieder jaar verschijnt er een nieuw nummer. Dat gebeurde wel in 2006 en 2007. In beide boekjes wordt een historisch moment vermeld. In het boekje van 2006 was dat de toekenning van het Groenpunt door zeven organisaties op het gebied van natuur en milieu. In 2007 werd de hele Wijk tuin, oost en west, inclusief de singel, als één geheel tot Natuurgebied verklaard, bij Gemeentebesluit. De Wijk tuin is zodoende sinds die tijd een officieel beschermd gebied. De laatste uitgave van 2013 is verkrijgbaar in het Infopunt van de Bewoners Organisatie Ommoord (BOO). De eerder genoemde Stichting Wijk gemeenschap Ommoord is trouwens de voorloper van de BOO.

Geert laat ons in een van de boekjes de oude plattegrond van de Wijk tuin zien. Hij wijst aan: de singel loopt door de hele Wijk tuin – in noord-zuidrichting. Het terrein aan de overkant, wat later de westelijke wijk tuin zou worden, staat er nog niet op. Daar was destijds in 1974 door een van onze mensen een ontwerp voor gemaakt en is in 1975 aangelegd door de gemeente. Sindsdien is hij ook door de gemeente onderhouden. In de eerste jaren was de brug er nog niet, zodat wij ook niet rechtstreeks naar de overkant konden. In de laatste uitgave van het Wijk tuinboekje wordt ook nog een ander historisch moment genoemd: het Groene duimenplan voor de Westelijke Wijk tuin. Het Groene duimenplan is in 2006 opgesteld door de bewoners van de Curief-lat, omdat het niet goed ging met het westelijk gedeelte van de Wijk tuin. De Wijk tuinvrijwilligers

en de Prins Alexanderschool werden ook bij het plan betrokken. Het Groene duimenplan werd door de Gemeente gehonoreerd en de Westelijke Wijk tuin kon opgeknapt worden. Het onderhoud wordt sindsdien door de Wijk tuinvrijwilligers gedaan. Pas na de opknopbeurt van de Westelijke Wijk tuin in 2006 is de samenwerking tussen beide delen van de Wijk tuin tot stand gekomen. Maar toen in 2007 oost en west tot Natuurgebied verklaard werden zijn beide kanten pas echt voor ons gevoel één geheel geworden.

De omliggende terreinen

Op verzoek van de 'tuingroep' krijgen de bermen van de Wilsonweg vanaf begin 1973 een 'wilde bermenbehandeling'. De bermen zijn daardoor kleurige en bloemrijke groenstroken geworden. Na een opmerking over de klapprozen die nu de wijk opfleuren vertelt Geert: wij hadden in onze gedachten de natuurlijke groenvoorziening in de hele wijk, de Wijk tuin zou daar een onderdeel van zijn. Daarom verzochten we de Plantsoendienst of ze de groenstroken een 'wilde bermenbehandeling' zouden willen geven. Begin 1973 zijn ze daarmee begonnen en zodoende zijn de bermen kleurige en bloemrijke groenstroken geworden. Dat heeft geduurd tot 2002, toen heeft men het gestopt en is weer gaan maaien. Nu is de gemeente er gelukkig weer mee begonnen en hebben de bermen weer een vrolijk aanzien gekregen.

De groep van het eerste uur dunde op den duur uit. In 1990 ging een nieuwe groep van start en sindsdien komen er ook weer wat nieuwe vrijwilligers bij. De huidige groep bestaat voornamelijk uit 60-plussers. Op dit ogenblik bestaat de groep uit ongeveer tien personen. Elke woensdagmiddag werken we een paar uur in de tuin. Wat doen we zoal? We houden de paden vrij van dichtgroeien

door lage planten en takken. Dan moet er worden ingegrepen door maaien, snoeien en kappen. Het gemaaid gras en het gekapte hout moeten afgevoerd worden. Er moeten houtwallen worden gemaakt, waar vogels en allerlei insecten zich kunnen nestelen. Samen met de ECO-ploeg van Gemeentewerken doen we ook klussen zoals, het bijhouden van de binnenpaden door ze aan te vullen met houtsnippers en schelpen. Verder moeten we ook de tuin vrijhouden van zwerfvuil. De ECO-ploeg doet het machinale werk, als dat nodig is. Bent u een natuurliefhebber die interesse heeft in de Wijk tuin? Kom dan eens op woensdagmiddag een praatje maken met de Wijk tuinvrijwilligers. Wilt u meer weten over de Wijk tuin? In het Wijk tuinboekje staat veel informatie over de geschiedenis, maar ook over de hedendaagse Wijk tuin, tezamen met een aantal heel mooie foto's van de natuur, van Google Earth, maar ook van het allereerste begin van de Wijk tuin. Achterin staat een lijst in met de namen van mossen, vogels en paddenstoelen die in de tuin waargenomen zijn. Ook staat er een bloeikalender in van de planten en bloemen die u daar kunt vinden. Het boekje is verkrijgbaar bij het Infopunt van de BOO in de Romeynshof.

Hoogtepunten en eerbewijzen

In onze nieuwe gereedschapscontainer in de Wijk tuin hebben we een soort mini-tentoonstelling over de hoogtepunten en eerbewijzen die we in de loop van de tijd ontvangen hebben. Het hangt aan de binnenkant van een deur van de container. Als we op de woensdagmiddagen de deuren open doen, kunt u het in één oogopslag zien. Kom gerust eens kijken.

In september vieren we het 50-jarig bestaan van Ommoord. Het lijkt ons leuk om eens met de oudste in Ommoord geboren en getogen inwoner in gesprek te komen. We hoeven niet lang te zoeken, want al snel komen we terecht bij Jaap Hoogland, een van onze eigen vrijwilligers.

Het huis op de Ommoordseweg

Jaap Hoogland is geboren op zondag 6 mei 1945, precies één dag na de bevrijding, als zoon van de melkboer uit de Rubroekstaat. Zijn geboortehuis stond op de Ommoordseweg 143. Het huis stond net voorbij het bedrijventerrein, daar waar nu het begin van de Bloemenbuurt is. Jaap heeft op de Ommoordseweg gewoond totdat hij ging trouwen in mei 1967. Zijn ouders vertrokken er in 1970, want het huis moest gesloopt worden om plaats te maken voor nieuwbouw.

Het leven van een jongen in het boerenland.

Ik groeide op in het boerenland. Als kind kon je altijd overal vrij spelen. We liepen dwars door de polder, we gingen slootje springen, we speelden in het hooi en we gingen bij de tuinders de druiven proeven. Toen ik acht jaar was moest ik 's avonds, zes dagen in de week, gaan melken bij ome Jan op nummer 120. We gingen ook helpen met hooien. Op zaterdagmiddag moest ik pa altijd helpen met melk venten in de Rubroekstraat.

Kwajongensstreken

Zo net na de oorlog woonden ooms, tantes, broers en zussen allemaal bij elkaar in de buurt. Dat was voor ons opgroeiende jongens wel eens lastig, want we werden continue door iedereen in de gaten gehouden. We deden dan eigenlijk

ook het liefst dingen die niet mochten. We gingen bijvoorbeeld wilde eenden schieten of paling stropen.

Op een keer hebben we met een groepje jongens het hooi op ruiters bij boer Neleman, mijn latere baas, omgegooid. Toen ze het ontdekt hadden, pakten ze ons allemaal op en brachten ons naar het politiebureau van Steef van Gelderen. Daar kregen we er behoorlijk van langs. Maar toen we op de terugweg langs zijn huis liepen, hebben we daar even heel brutaal een liedje voor zijn huis staan te zingen, en dat liedje was echt niet zo netjes. Het was vrijheid, blijheid, in de polder en als jongens hielpen we elkaar als dat nodig was.

Op het terrein van Broma, de oud ijzerhandel, stonden een aantal dumpkisten, waar wij hele gangen in hadden gebouwd. Op een gegeven moment ging Broma werken met oude fietsbanden. Ze sneden het rubber van de banden af en het ijzer brandden ze schoon. Dat ijzer persten ze weer in pakken van ongeveer 54 kg. Die brandende banden waren voor ons jongens een uitdaging. Eerst hadden we al de hele dag met die banden lopen gooien en 's avonds om 23.00 uur hadden we ook nog eens een prachtig vuurwerk. Alle oude dumpkisten gingen in de fik. Onze kerstboomverbranding was ook altijd een groot feest. Mijn vader stond dan altijd wel met een houten hamer om de hoek toe te kijken waar we mee bezig waren, maar dat gaf niet. We jatten oude autobanden en pallets en haalden overal de kerstbomen vandaan. We maakten van alles wat we verzameld hadden midden op de straat een grote berg, net voor de bocht. Zodra we er de brand erin staken kon er meestal een paar uur lang niemand meer door. En dan kwam agent van Gelderen weer langs op zijn fiets en vroeg: Wat moet dat!? We hebben het een keer zo heet gestookt dat er een gat van 10 cm in de weg zat. Het hele stuk moest toen opnieuw geasfalteerd

worden. Mijn broer Wout had een keer een luchtbuks gekocht. Langs de weg stonden er in die tijd nog van die oude lantarenpalen met bolletjes als lampjes. Op een dag schoot mijn broer samen met buurjongen Piet Markus, vanaf het huis van Piet Hordijk tot ons huis toe, alle bolletjes in de lantarens kapot. Ze zijn er achter gekomen en als straf moesten zij 35 gulden de man boete betalen. Dat was heel wat in die tijd en ze moesten weer hard werken om alles terug te verdienen.

Naar school

Toen ik nog klein was werd ik door mijn moeder naar de Christelijke bewaarschool gebracht. Vervolgens ging ik daar ook naar de lagere school op mijn eigen doortrappertje. De school stond net over de Irenebrug. Nu zijn het twee woonhuizen geworden.

Bagger van de spoorlijn

In die tijd was de nieuwe spoorlijn naar Utrecht uitgegraven. De bagger hebben ze allemaal bij ome Jan op het land gestort. Naderhand hebben we de gedroogde grond er met de schep van af gestoken en met een paard naar voren gereden met zes karren. We brachten die grond met een oude dump Chevrolet uit de oorlog naar de tuinen in Hillegersberg, Schiebroek en Terbregge.

Toen ik een jaar of acht was mocht ik, in plaats van helpen met hooien, met de dump Chevrolet een stuk naar voren rijden en dan moest ik stoppen. Zij hadden dan weer een mannetje extra en ging het werk wat vlugger. We hebben het werk ook nog jaren met paard en wagen gedaan. Zelf Ik heb een keer iemand van het paard zien glijden, hij viel vlak langs een haakje dat dwars door zijn broek heen ging, zodat hij ondersteboven onder het paard bleef hangen. Wij moesten er verschrikkelijk om lachen.

Lachen om oude herinneringen

Jaap heeft nog steeds contact met zijn oude buurjongens Kees Paul van nummer 141 en Nico Markus van nummer 145. Pas geleden was hij bij de Historische Commissie en daar ontmoette hij onverwachts Ada Kruithof, een buurmeisje van nummer 140.

Hij gaat ook nog regelmatig langs bij zijn oude schoolvriend Jan Romeyn. Hij woont nu in een nieuw huis, dat vlak naast het oude boerderijtje boven de Varenhof staat. Iedere keer als hij daar langs fietst, schiet hij weer in de lach om wat hij daar als jongen van 12 jaar een keer heeft meegemaakt: Terwijl hij bij zijn vriend op bezoek is, komt boer Houweling langs met een koe die 'gestierd' moet worden. Opa Romeijn, die al 96 is,

zegt tegen zijn kleinzoon: 'Jantje pak effe Kees!' Kees blijkt een reusachtige stier te zijn. Precies op het moment dat de stier op de koe springt, doet de koe een stapje achteruit. De stier verliest zijn evenwicht, valt naar achteren en spuit opa van zijn tenen tot zijn kruin onder. Opa op zijn beurt plast in zijn broek van het lachen en zegt: 'Dat ik dít nog mee mag maken!'

Vervuilde grond

Het probleem met de oude teerput achter de sloperij van Arie Visser is na bijna 70 jaar nog niet opgelost. Daar wordt tot op heden nog niets aan gedaan. Zo nu en dan een oprisping.

Creatieve oplossingen voor de woningnood in de jaren 50

Exact in de eerste bocht is er in die jaren een betonnen brug gebouwd over de Tocht. De boeren konden op die manier vanaf de Ommoordseweg hun 12 percelen land bereiken. Er was dus een toegangspad. De kopstukken van het land werden in deze jaren verhuurd aan hele creatieve, hardwerkende jongelui. Zij wilden graag trouwen en zochten naar woonruimte. Ze kwamen met verbluffende oplossingen en bouwden hun noodwoningen op deze stukjes grond. Oude, dubbele RET bussen dienden als basis en werden door hen achter elkaar geplaatst. Daar tussenin werd het keurig volgebouwd en de woningen werden omgetoverd tot ware paleizen. Er stonden ook een aantal woonwagens. Het was een hele solidaire buurt.

Terug op zijn geboortegrond

Jaap is na zijn trouwen verhuisd naar de Vlietkade in Kralingen. Hij heeft daar een jaar gewoond en vervolgens heeft hij iets meer dan vierentwintig jaar in de Paulus Potterstraat gewoond. Jaap is altijd dicht bij zijn

geboortegrond gebleven en na op verschillende plaatsen in het Lage Land gewoond te hebben, kwam hij in 2006 uiteindelijk weer terug op zijn oude stekje, dat wil zeggen de Anatole Franceplaats 686. De Historische Commissie heeft overal in Ommoord, langs de route van de oude Ommoordseweg, betonnen 'biggenruggen' neergelegd. Het bleek toen dat de knikflat van de Anatole Franceplaats precies op de geografische oude Ommoordseweg staat. Zodoende was Jaap weer terug op zijn oude nest.

Waar werkte Jaap

Jaap heeft altijd hard gewerkt. Tot zijn 29^e was hij vrachtwagenchauffeur bij een internationaal Transportbedrijf. Daarna heeft hij bijna 30 jaar in de containeroverslag bij de ECT gewerkt. En toen hij 65 was ging hij met pensioen. Maar van stil zitten was geen sprake. Er was altijd voldoende vrijwilligerswerk te doen. Eigenlijk begon dat vrijwilligerswerk al toen hij 8 jaar was en verplicht-vrijwillig koeien moest melken bij ome Jan.

Vrijwilligerswerk

Jaap werkt nu sinds oktober 2014 bij de BOO. Daarvoor heeft hij zeker 15 jaar vrijwilligerswerk gedaan bij het Bewoners Steunpunt Alexander. Tegelijkertijd werkte hij als secretaris en vrijwilliger bij de Zonnebloem in het Lage Land. Ook was hij 35 jaar actief bij de voetbalvereniging Groen-Wit, dat is nu het huidige Zestienhoven. Groen-Wit is een voetbalvereniging die in 1928 door de HBS is opgericht, veel oudere voetballers zullen zich dat ongetwijfeld nog herinneren. Hij had ook bestuursfuncties in de PvdA en de oude vervoersbond FNV, in de haven. En niet te vergeten zijn betrokkenheid bij de Volkstuinvereniging Blijddorp. Hij is daar tien jaar actief geweest als vrijwilliger en heeft daar onder

andere een nieuw stuk kantine helpen bouwen. Buiten dat is er ook nog een heel verhaal te vertellen over zijn activiteiten in Oeganda. Daarvoor kunt u kijken op website www.pefouganda.org

Vrijwilliger bij de BOO

Maar nu doet Jaap vrijwilligerswerk bij de BOO. Hij heeft het werk dat hij vroeger bij de BSA in het Lage Land deed, weer opgepakt. En dat is de buitenruimte. Bij de BSA heeft hij lange tijd onder andere de wijkschouw gecoördineerd. Hij had goede contacten met de gemeenteambtenaren. De BOO heeft ook jaren meegewerkt aan de wijkschouw in Ommoord.

Op dit moment schouwt Jaap tijdens zijn wandelingen ook namens de BOO. Als hij ergens iets tegen komt wat niet goed functioneert, meldt hij dat aan de gemeente. Dat kan via het MSB systeem op de gemeentewebsite. Het systeem werkt goed. Je meldt een klacht, je krijgt een nummer, en het wordt afgehandeld. Hij gaat altijd achteraf controleren of het echt geregeld is. Zo niet, dan zorgt hij ervoor dat het alsnog afgehandeld wordt. Hij heeft overal goede contacten. Jaap heeft zijn werkveld tot ver buiten Ommoord uitgebreid, als er iets kapot is rapporteert hij het ook daar aan de betreffende gemeente. Iedereen kan ook thuis via het MSB systeem een melding doen. Je krijgt antwoord zodra het afgehandeld is. Het is wel belangrijk om de exacte locatie door te geven. Als er een lantarenpaal niet werkt is het belangrijk om het nummer van de lantarenpaal op te geven.

Waar kunt u Jaap vinden?

U kunt Jaap vinden bij het Infopunt van de BOO . Heeft u een klacht over de buitenruimte? Zeg het aan Jaap, hij gaat er achteraan.

DE BIBLIOTHEEK

50 jaar basisvoorziening in Ommoord

Er was eens . . .

Het sprookje van bibliotheek Ommoord begon op bescheiden wijze in de torenflat aan de Dawesweg. Een kleine uitleenpost met dito boeken en uitleenuren. De snel groeiende bevolkingsgroep had nadrukkelijk behoefte aan een representatieve bibliotheek, en ook de scholen stonden te popelen.

In 1980 werd in wijkgebouw Romeijnshof 1300 m² gereserveerd voor de inrichting van de “grootste wijkbibliotheek” van onze Maasstad.

Een uitnodigend wijkcentrum, het toen nog aangrenzende postkantoor, de metrohalte en de bibliotheek, vormden een perfecte mix, goed voor dagelijkse wachtrijsen bij terugbrengen en meenemen. Niet alleen boeken, maar ook grammofoonplaten, kunst via de artotheek, en speelgoed (speel-o-teek) waren een gewild leenobject. De collectie van de bibliotheek is altijd een perfecte afspiegeling geweest van de maatschappelijke ontwikkelingen.

We reizen steeds verder naar de meest exotische oorden, vergezeld door de Lonely Planet gidsen, in boek of digitale vorm. Het dieet van Montignac werd verdrongen door dokter Frank of Sonja Bakker; burnouts gaan we te lijf met mindfulness. Konsalik, Cookson, Visser-Roosendaal maakten plaats voor Mankell, Isabel Allende, of Esther Verhoef, en bij de jeugd doemt na Dolfje Weerwolfe toch ook al snel de vraag op: “Hoe overleef ik . . .”

Bibliotheek Ommoord in 2015

Zonder dieet toch wat afgeslankt naar een eigentijdse, vertrouwde plek in de wijk, waar bekende en aankomende schrijvers een podium krijgen tijdens de boekenweek of Kinderboekenweek. E-books en Toptitels, maar ook “Makkelijk Lezen”, als boekensteuntje/ ruggensteuntje bij inburgering of bijvoorbeeld dyslexie. Met heel veel boeken over gezondheid en opvoeding. Vanuit huis 24 uur per dag beschikbaar voor digitale informatie of aanvragen of verlengen van boeken.

Rustige zitjes, maar ook een tijdschriften/ krantenterras, met een keur aan dag-, week- en maandbladen.

Trefpunt voor wijkbewoners. Sociale contacten, netwerken, of het spitsenprobleem van Feyenoord bespreken. Ontmoetingsplaats van mensen en culturen !

Openingstijden:

Maandag 14.00-20.00 uur

Dinsdag tot en met vrijdag 12.00-18.00 uur

Zaterdag 10.00-16.00 uur

Niet vergeten:
 kijk op: www.ommoordzietsarah.nl
 voor het complete programma

“OMMOORD ZIET SARAH”

Als Historische Commissie “De Ommoordse Polder” doen wij jaarlijks mee aan Open Monumentendag. Dit jaar vindt dat plaats op zaterdag 12 en zondag 13 september 2015. In het kader daar van kunnen wij u met de samenwerkende organisaties en verenigingen in de weken rond dat weekend een mooi programma aanbieden.

Met dank aan deelnemende organisaties en verenigingen:

O.a. Badmintonclub Ommoord (BCO), Bewoners Organisatie Ommoord (BOO), Bewon Rotterdam (IBC), Jeu de Boules vereniging Les Francophiles, Kinderboerderij de Blijde Wei, Koor Loch Ness, Kunstkring Prins Alexander, Laurens, MDR, Natuur- en Vogelwacht Rotta, Pameijer, RKC WION, Romeynshof, Stichting

G-Tennis Alexanderstad, Stichting Kruidenbuurt Rotterdam (SKBR), Stichting Open Hof Muziek, Studio Creatividad, Tennisschool Cross Court, Terbregges Belang, Tennisvereniging Alexanderstad, Werkgroep Ommoordse Veld Open & Groen, Wijknatuurteam Prins Alexander, Winkeliersvereniging De Binnenhof, Winkeliersvereniging Hesseplaats.

Inloopmiddag Historie Ommoord

Elke 3^e donderdagmiddag van de maand, van 13:00 uur tot 16:00 uur houdt Historische Commissie “De Ommoordse Polder” een inloopmiddag in het Huis van de Wijk Gerard Goosenflat, Thomas Mannplaats 150.

We beschikken over een uitgebreid archief van foto's en krantenartikelen over Ommoord, maar ook kaarten en andere zaken van voor de bouw van de huidige wijk. Wilt u iets weten of heeft u zelf foto's of andere informatie die

voor ons interessant kunnen zijn, loop dan donderdagmiddag even binnen. Of bel met ons: 010-4568090.
historie@heidebes.nl , www.historie.heidebes.nl

Over de Historische Vereniging Prins Alexander

De Historische Vereniging Prins Alexander (HVPA) is er voor alle geïnteresseerden en belangstellenden in de geschiedenis van het gebied van de Prins Alexanderpolder. De vereniging bestaat sinds 2007 en telt inmiddels ruim honderd enthousiaste en trouwe leden. De vereniging stelt zich ten doel de kennis van en belangstelling voor de geschiedenis van het gebied van de Prins Alexanderpolder en omgeving te bevorderen. Daarbij gaat het dus om de wijken Kralingseveer, 's-Graveland, Prinsenland, Het Lage Land, Oosterflank, Zevenkamp, Nesselande, en natuurlijk ook Ommoord.

De vereniging voert studies uit naar de geschiedenis van het gebied, organiseert regelmatig lezingen en presentaties, en brengt viermaal per jaar een nieuwsbrief uit. In 2013 bracht de vereniging het boek "De Prins Alexanderpolder en Rotterdam. Van Veenmoeras tot polderstad" uit, terwijl het jaar daarop een lespakket over onze polderstad voor de ruim dertig basisscholen in het gebied van de Prins Alexanderpolder ter beschikking kwam voor leerkrachten en scholieren. Inmiddels werkt de vereniging aan haar tienjarig jubileum in 2017/2018, dat met een poldersymposium en een serie toneelstukken over kernmomenten uit

de geschiedenis van het gebied een memorabel event moet worden.

Tijdens de manifestatie Ommoord ziet Sarah is de HVPA de gehele zaterdagmiddag 12 september aanwezig met een boeiend programma met lezingen en presentaties over de geschiedenis van Ommoord in de Open Hof Ommoord. Leest u vooral het programma op Ommoord ziet Sarah en HVPA.nl!

OMMOORD

*wij kennen Ommoord
nu al vijftig jaar
we hebben het gehoord
ze heet nu Sarah
en ja, wij kennen haar*

*Om het Moeras. het Moor
die naam heeft niks met moord van doen
een ingedamd Moeras
daar staat de naam dus voor*

*we zijn best trots op jou
als op een mooie vrouw
met winkelcentra en de metro
je bruist van creativiteit, je bent
ons derde huidje, veilig, trouw*

*het is bewezen en echt waar
ons eerste huidje is wie we zijn
en onze kleding is de tweede huid
door weer en stormen heengegaan
werden wij sterker met elkaar*

*wij zien kinderen naar school toe gaan
huizen bouwen en de stad veranderen
we hebben veel aan kunst gedaan
en zijn begaan met ouderen
wij zien een fiere Sarah staan*

*Ommoord verdient respect
volharding is wel je mandaat
er is leven, vaak tot 's avonds laat
je hebt geleerd wat strijden is
weerstaat de waterstromen als het lekt*

*wij namen met elkaar de hindernissen
de toekomst lacht ons tegemoet
het is de raad die 't toch maar doet
maar zonder Henk en Jan en Annie
met hun fiets of auto voor de deur*

*gaat het niet lukken
komt Ommoord in een sleur
we hebben elke dag elk-ander nodig
zonder samenwerking komen er stukken
we doen het samen en zo is het goed*

Namens Koos en Heidy van der Sterre, proficiat met onze Ommoordse Sarah!
Rotterdam / 30 maart 2015, hmvandersterre@hotmail.com

OMMOORD ZIET SARAH

Activiteiten van TV Alexanderstad en SGT Alexanderstad

- **Woensdagmiddag 9 september** kinderen van 3 t/m 12 (club);
- **Woensdagmiddag 9 september** G-tennis (club);
- **Donderdagochtend 10 september** 55-plussers (club);
- **Zaterdag 12 september** familiedag/alle doelgroepen op de Hesseplaats.

De activiteiten worden aan de doelgroep aangepast, dus verschillende (tennis)spelletjes voor de kinderen, clinics en wedstrijdje voor de overige doelgroepen. Rackets en ballen zijn aanwezig. De activiteiten worden door de trainers in oude stijl begeleidt met houten rackets en witte tenniskleding.

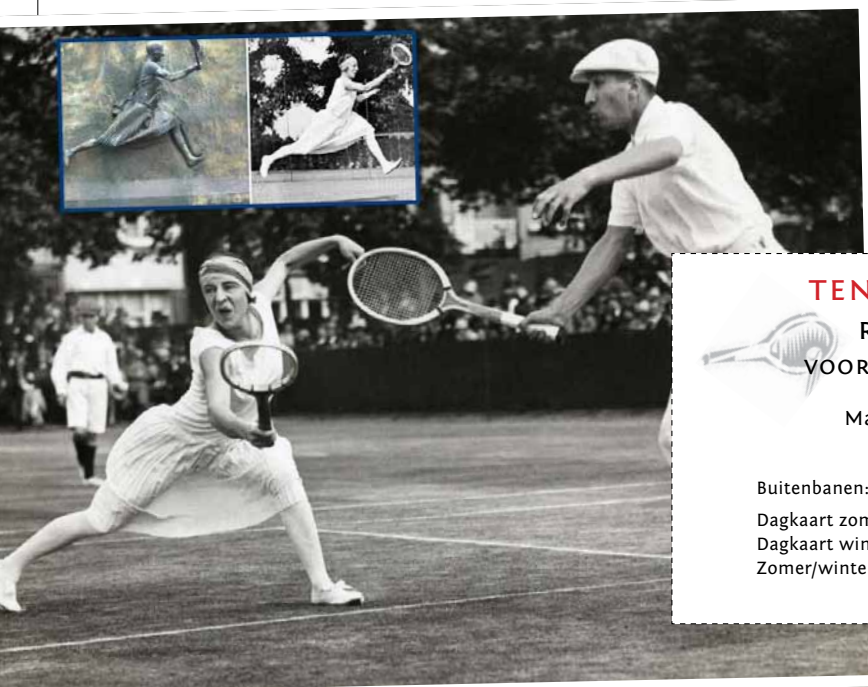
Organisatie: **Tennisschool Crosscourt** www.tennisschoolcrosscourt.nl

TV Alexanderstad www.tvalexanderstad.nl

Stichting G-Tennis Alexanderstad www.sgta.nl

Facebook www.facebook.com/SGTAlexanderstad

Neem dit boekje
van de BOO
mee en je krijgt
een bon voor 5
proeflessen van
€40,- voor € 20,-

TENNISSTADION

ROTTERDAM

VOORDELIJ TENNISSEN

Maandag t/m vrijdag
tot 17.00 uur

Buitenbanen:

Dagkaart zomer € 80,-

Dagkaart winter € 60,-

Zomer/winterdagkaart € 130,-

Van Mourik Uitvaartverzorging

traditioneel én eigentijds

**Persoonlijke aandacht en
begrip voor uw situatie**

010 - 420 88 84

(dag en nacht)

www.vanmourikuitvaart.nl

laurens
wonen

010 407 07 04

**LANGER ZELFSTANDIG
WONEN**

GRL ADMINISTRATIEKANTOOR & EDUCATIE-COACHING & BEGELEIDING ONDERNEMERS

Het vertrouwde adres voor al uw administraties e.a.

- Bedrijfsadministratie/Boekhouding
- Belastingen
- Salaris- en Personeelsadministratie
- Marketing
- Educatie
- Bedrijfsvoering
- Consultancy
- Coaching & Begeleiding (startende) ondernemers
- Coaching & Begeleiding Ondernemersplan
- Doelgroepen: ondernemers-zzp'ers-particulieren-studenten

Kraaiheide 14, 3069 LC Rotterdam.
T 06 55133280 / E gri-educatie@live.nl / W www.gri-educatie.nl
Erkend Lid van HWS en geregistreerd belastingconsulent
(fiscaal dienstverlener).

Tandtechniek
BENISI

- * Reparatie klaar terwijl u wacht
- * Vervaardiging van kunstgebitten, partiële protheses en frames
- * Wij maken eerst pas-ontwerpen
- * Thuisbezoek is mogelijk
- * i.s.m Tandarts

Vergoeding van alle
ziektekostenverzekeraars

Geopend	
ma/di/do	09.00 – 12.00 uur 13.30 – 16.30 uur
wo/vr	09.00 – 12.00 uur

T 010 421 58 91 / 06 24 91 48 26
Hanespoordoor 28, Rotterdam Ommoord
info@benisi.nl / www.benisi.nl

Betrokken bij uw gebouw en omgeving

Duidelijke communicatie, laagdrempelig en proactief.

Administratief en technisch beheerder van 700 woningen in Ommoord!

070 - 324 84 00

www.atrium-vgm.nl

Dierencrematorium Majesta Rotterdam

Verzorgt met liefde de crematie van uw overleden huisdier

Uw huisdier maakt deel uit van uw leven en uw gezin. Maar u weet dat het moment zal komen dat u afscheid moet nemen van uw kameraadje. Steeds vaker kiezen mensen ervoor hun geliefde huisdier na overlijden te laten cremeren. Een respectvol afscheid doet recht aan de liefde voor uw huisdier en de emoties die het verlies met zich meebrengt.

Meer weten?

Op onze website kunt u alles lezen over de mogelijkheden die Dierencrematorium Majesta Rotterdam u kan bieden. Ook vindt u er veel nuttige informatie die voor u, als eigenaar van een huisdier, van belang kan zijn. Want als het moment daar is, dat u afscheid moet nemen, dan is het prettig dat u een weloverwogen besluit kunt nemen. Zo krijgt u achteraf geen spijt. Uiteraard zijn onze medewerkers altijd bereid om, geheel vrijblijvend, uw vragen te beantwoorden.

**Satijnbloem 31
3068 JP Rotterdam
010 – 2021865**

**info@dierencrematorium-rotterdam.nl
www.dierencrematorium-rotterdam.nl**

Onderdeel van
Majesta Dierencrematoria Nederland

Elke week diverse activiteiten voor jong & oud,
groot & klein op het gebied van sport, cultuur,
creatie en recreatie. Informatiepunt voor
al uw vragen & doorverwijzingen
naar diverse instanties.

cursussen / lessen / bijeenkomsten romeynshof

MAANDAG	tijd	contactpersoon
Formatiedansen	10.00-12.00	Mevr. Bruinstroop
Yoga-Pilates	10:30-11:30	Monique Lindeboom
ANBO Bridge	13.00-17.00	Dhr. Garritsen
Enerfit, totale lichaamstraining	13:30-14:30	Saskia van der Valk
Enerfit, totale lichaamstraining	19.00-20.00	Saskia van der Valk

DINSDAG		
Balletstudio	16:30-18:30	Maricelle Peeters
Gemengd Koor Carajillo	19.30-21.45	Jos Vlietstra
T' ai Chi Ch' uan	18.00-21.00	Iona Zwennis
Smartlappenkoor	19:30-21:30	J. Merckens

WOENSDAG		
enerfit	09:00-11:00	Saskia van der Valk
Spreekuur Vraagwijzer	14.00-16.30	Mevr. Marks
Repetitie Popkoor 4 You	19.00-23.00	Marjan Divendal
Tap Live, tapdans lessen	18.00-22.00	Arda Kort

DONDERDAG		
Beweeg en Dans	10.00-12.00	Ria plazier
Folklorisch Dansen	14.00-16.00	Ina van Es
ANBO Rummicub	14.00-16.00	Dhr. Garritsen
Tap-Live, Tapdanslessen	18.00-22.00	Arda Kort
Salsa Lessen	20:00-22:00	Henry

VRIJDAG		
accordeonlessen	op aanvraag	Mevr. R. Rijsbergen

Alarm (sPEED)	112
Alarm (geen speed)	0900 88 44
Red Een Dier	144
Deelgemeente	010 286 82 00

Gemeentewerken

Stadswinkel Prins Alexander	14010
Klachten buitenruimte	14010
ROTEB Vragen/Klachten	14010
RET Klantenreacties	0800 60 61
DCMR (Milieuklachten)	010 473 33 33
ENECO	0900 02 01
Storingsmeldingen	0800 00 72
Huurdersvereniging (HVO)	010 456 06 73
Romeynshof	010 420 40 99
Wijkbus Alexander	010 455 85 17
Bibliotheek Ommoord	010 421 66 31
Dock Ommoord, Anique Schelling	06 18 96 44 68
Doc.shop, jongeren infopunt	010 420 23 13

Maatschappelijke Dienstverlening Alexander

MDA Loket vraagwijzer	010 286 81 00
Stichting Buurtwerk Alexander	010 455 37 99

LCC ACTIVITEITEN *reserveren + info: 010 - 420 40 99*

Zondag 26 - 4 - 2015	14:00 uur	Senioren Big Band Rotterdam
Vrijdag 8 - 05 - 2015	20:00 uur	Bevrijdingsconcert KRPH
Vrijdag 15 - 05 - 2015	20:00 uur	Fado avond met Magda mendes. inclusief tapas
Zondag 14 - 06 - 2015	14:00 uur	Saskia Parel
Zondag 21 - 06 - 2015	14:00 uur	Hollandse Muziekmiddag onder het genot van heerlijke nieuwe haring
Zondag 28 - 06 - 2015	14:00 uur	Dances of India

informatie BOO

bewonersorganisatie ommoord

Administratie, Redactie, Informatiepunt
Aanmelden digitale nieuwsbrief
Stresemannplaats 8, 3068 JL Rotterdam
T 010 420 65 76 F 010 421 35 78
info@boo.nl www.boo.nl

RAVENNA 8

Frame Aluminium **7005** Vork Suntour NEX-E 25 P HLO met lock out **Versnelling** Shimano Nexus 8 naafversnelling **Schakelen** met Shimano Nexus draaigreep **Remmen** Magura HS11 hydraulische velgremmen **Velgen** Ryde ZAC 19 SL Banden Continental E-contact, 40-622 met anti-lek laag **Zadel** Selle Royal Lookin Gel **Schijfwerper** Fuxon F12 LED 20 Lux **Achterlicht** batterij verlichting **Aandrijving** Bosch Active Line 400 Wh Overig Axa Solid slot

* consument adviesprijs fabrikant

** afhankelijk van (tegen)wind, het gekozen rijprogramma, gewicht en schakelgedrag

PEGASUS

GOED GETEST!

WINNAAR DE TELEGRAAF E-BIKE TEST 2014

- BOSCH middenmotor 250W
- Accu 36V / 11Ah / 400Wh
- Actieradius tot 190 km**

model 2014
getest

€ 2499,-*

www.pegasus-fietsen.nl

 roerade
FIETSEN - FITNESS - ELEKTRISCHE FIETSEN

Pearl Buckplaats 27 3069 BZ Rotterdam 010 455 97 57

www.roerade.nl Bij metrohalte en winkelcentrum Hesseplaats